

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Toy karvanında
dəhşətli qəza -
5 qohum
öldü
yazısı səh.2-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 25 sentyabr 2024-cü il Çərşənbə № 173 (8546) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm
Əliyevin Azərbaycan üçün
"yol xəritəsi"ndə ilginclik detal

Bölgədə neoimperialist maraqlar güdən, Ermənistanın ələ keçirilməsi üçün istifadə edilən sərt xəbərdarlıq; Zəngəzur dəhlizinə və COP29-a qarşı kampaniya apararların ifşası

yazısı səh.6-da

ABŞ-ın xaos planı:
Ermənistan revanşa hazırlanır -
Prezidentdən son xəbərdarlıq
yazısı səh.9-da

Zəngəzur dəhlizini
lengidən "xırda məsələ" -
Ermənistan bunu etməsə...
yazısı səh.7-də

Azərbaycan yeni zirehli
texnika istehsal edib
yazısı səh.3-də

Ukrayna üçün kritik həftə -
həlləddici qərarlar ola bilər
yazısı səh.12-də

Dəmir yolunda yeni
qiymət - bəs keyfiyyət...
yazısı səh.4-də

Qarabağ Universitetində
hazırlanacaq həkimlər -
tanınmış tibb professoru deyir ki...
yazısı səh.13-də

COP29 və biz: nəyi necə
etməliyik? - tövsiyələr
yazısı səh.4-də

Pezeşkian BMT tribunasında
Rusiyaya "təcavüzkar" dedi
yazısı səh.3-də

Rusiyada uşaqsızlığı təbliğ
edənlər cərimələnəcək
yazısı səh.13-də

"Üç ağa"ya qulluq edən İrəvan
yazısı səh.10-da

SÜLH PROSESİNDƏ QƏRB-RUSİYA RƏQABƏTİ - İRƏVANDA MİNSK QRUPU NOSTALJİSİ

Danışıqlarda moderatorluq etmək üçün gedən "yarış" nə ilə başa çatacaq?; rəsmi Bakının təklif etdiyi ikitərəfli format ən uğurlu hesab edilir; ekspertlərdən maraqlı reaksiyalar; "Əsas söz Azərbaycanındır"

Xərçəngi "cavanlaşdırın" vərdisləri: alkoqol mifi dağıldı - onkoloqdan xəbərdarlıq

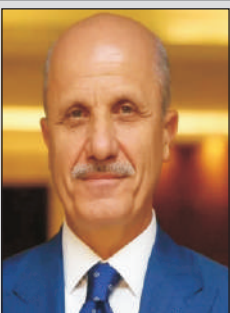
Həkim Fuad Mahmudov: "Şüalanma, qeyri-sağlam qidalanma, stress və imkansızlıq insanları bu həddə çatdırıb"

yazısı səh.13-də

Tofiq Zülfüqarov:
"Rusiya
dövlətində
səfirəmizin kim
olması vacib
məsələdir"

yazısı səh.3-də

Erol Özvar:
"Türkiyə-Azərbaycan
Universiteti
Türk dünyası
üçün əhəmiyyətli
nümunə olacaq"

yazısı səh.7-də

Nazir:
"COP29 dünyada
"xalis sıfır"a nail
olmaq üçün enerji
təşəbbüslərini
formalaşdırır"

yazısı səh.5-də

NK gələn ilin büdcə layihəsini Prezidentə təqdim edəcək

Nazirlər Kabinetində 2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihələri və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri, 2025-ci il və sonrakı üç il üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəriciləri müzakirə olunub.

“Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Hökumət qarşısında qoyulan bütün vəzifə və tapşırıqlar vaxtında, yüksək keyfiyyətlə və tam şəkildə icra olunacaq”.

Musavat.com Nazirlər Kabinetinə istinadən xəbər verir ki, bunu baş nazir Əli Əsədov dövlət və icmal büdcələrinin layihələri ilə bağlı müzakirələrdə bildirib.

O qeyd edib ki, büdcə zərfinə daxil olan sənəd və məlumatlar dövlət başçısına təqdim ediləcək.

Bu avtomobil yolunun bir hissəsində hərəkət məhdudlaşdırılacaq

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin məlumatına əsasən, M-2 Bakı-Ələt-Qazax-Gürcüstanla dövlət sərhədi avtomobil yolunun 244,2-ci kilometrində (Ucar ərazisi) elektron tərəzi sisteminin quraşdırılması ilə əlaqədar bu gündən başlayaraq təqribən 2 ay müddətində nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti qismən (fasilələrlə) məhdudlaşdırılaraq kənarlanacaq yolu ilə təşkil ediləcək.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə DİN-in Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsindən bildirilib.

Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsi göstərilənləri nəzərə alaraq, sürücülərdən yolun sözügedən hissəsində daha diqqətli olmağı, müvəqqəti yol nişanlarının tələblərinə qeyri-şərtsiz əməl etməyi, özlərinin və digər hərəkət iştirakçıların həyat və sağlamlığı üçün təhlükə yaranan hərəkətlərdən çəkinməyi xahiş edir.

Sumqayıtda məktəbi dərmanladılar, şagirdlər zəhərləndi

“Sumqayıt şəhər 14 nömrəli tam orta məktəbi bit-birə basıb. Bu səbəbdən məktəbdə dərmanlama işləri aparılıb. Dərman səpiləndən sonra uşaqların əksəriyyəti zəhərlənib”.

Bu barədə Bakupost.az-a övladları sözügedən məktəbdə təhsil alan uşaqların valideynləri bildiriblər.

Övladı məktəbdə zəhərlənən valideyn deyib:

“Qızım sonuncu dərstdə iştirak edə bilməyib, halı pisləşib. Təbii ki, uşaqların halı pisləşər. 6-7 saat orada qalırlar. Qızımın səhhəti hələ düzəlməyib, boğulur, düzgün nəfəs ala bilmir”.

Valideynlər bir məsələdən də şikayətcidirlər.

İddia edirlər ki, məktəbin direktoru Fatma Bayramova 1 həftədən çoxdur ki, bu vəziyyəti gizlədir.

Gələn il yaşıl büdcə xərclərində 16%-dən çox artım nəzərdə tutulub

Azərbaycanın 2030-cu ilə qədər sosial-iqtisadi inkişafa dair beş milli prioritetindən biri “Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi” kimi müəyyən edilib.

APA xəbər verir ki, bunu baş nazir Əli Əsədov Nazirlər Kabinetində keçirilən

2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihələri və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri, 2025-ci il və sonrakı üç il üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəricilərinin müzakirəsində deyib.

“Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikası

Prezidentinin Sərəncamı ilə 2024-cü il “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili” elan edilib. 2025-ci ildə iqlim dəyişikliyi üzrə ayrılmış büdcə vəsaitləri də daxil olmaqla bütövlükdə yaşıl büdcə xərclərində 16%-dən çox artım nəzərdə tutulub”, - deyərək baş nazir bildirib.

Azərbaycan və Ukrayna XİN rəhbərləri görüşdü

Azərbaycan və Ukrayna XİN rəhbərləri arasında görüş keçirilib.

APA Azərbaycan XİN-ə istinadən xəbər verir ki, Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Ukraynanın xarici işlər naziri Andrey Sibiqa BMT Baş Assambleyasının 79-cu sessiyasının yüksək səviyyəli həftəsi çərçivəsində sentyabrın 24-də görüşüblər.

Nazirlər Azərbaycan və Ukrayna arasında münasibətlərin siyasi, iqtisadi, enerji, mədəni və humanitar aspektlərini müzakirə ediblər.

Məlumatda bildirilib ki, görüşdə həmçinin regionda mövcud vəziyyət və Azərbaycanın COP29-a sədrliyi çərçivəsində əməkdaşlıq perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Toy karvanında dəhşətli qəza - 5 qohum öldü

Sentyabrın 24-də saat 14:50 radələrində Bəhrəmtəpə-Biləsuvar yolunda Perviz Hüseynovun idarə etdiyi “VAZ 21010” markalı minik avtomobili ilə N.Mehtiyevin idarə etdiyi “MAN” markalı yük avtomobili toqquşub.

DİN-in Mətbuat Xidmətinin Lənkəran regional qrupundan APA-nın cənub bürosuna verilən məlumatda bildirilib ki, qəza nəticəsində sürücü və sənişinlər - Hüseynov Perviz Allahşükür oğlu (1994), Hüseynova Xoşbəxt Arif qızı (1991), İsmaylova Mehriban Hüseyn qızı (1955), Hüseynova Aidə Yasər (1990) və İsayev Vəlif Əkbər oğlu (1995) ölüb.

Araşdırma aparılır.

APA-nın əldə etdiyi məlumata görə, ölənlərin hamısı Cəlilabad rayonunun sakinləridir və onlar yaxın qohumdurlar, toy karvanında Ağcabədən gəlin gətirmişlər.

Xoşbəxt Hüseynova toyu planlaşdırılan oğlunun bacısıdır.

BMT Baş katibi: “Livanın Qəzzaya çevrilməsinə imkan verilməməlidir”

Livanın Qəzzaya çevrilməsinə imkan verilməməlidir.

APA xəbər verir ki, bu barədə BMT-nin Baş katibi Antoniu Quterreş BMT Baş Assambleyasının 79-cu sessiyasında çıxış edərkən deyib.

O bildirib ki, Livan uçurumun kənarındadır.

Baş katib Fələstində baş verənlərə də toxunub. “Fələstinlilərin kollektiv cəzalandırılmasına heç nə haqq qazandıra bilməz. Cəzasızlıq, qeyri-bərabərlik və qeyri-müəyyənlik dayanıqlı olmayan dünyaya qapı açır”, - Quterreş vurğulayıb.

Tələbələrə şad xəbər - güzəştlər olacaq

Azərbaycanda ali təhsil alan tələbələr üçün müəyyən şərait yaradılıb. Ancaq hazırkı vəziyyət onların maddi durumunun yaxşılaşdırılması üçün daha çox addımlar atılmağın zəruri olduğunu göstərir. Sosial qayğılar tələbələrə dərslərinə yetəri qədər adaptasiya olmağa imkan vermir.

Bəs çıxış yolu nədir?

Millət vəkili Ceyhun Məmmədov sözügedən məsələ barədə “Yeni Sabah”a danışaraq və atıla biləcək addımlar haqda öz fikrini bildirib:

“Ümumiyyətlə, dünyanın bir sıra ölkələrində belə bir sistem fəaliyyət göstərir. Yəni tələbələr üçün müəyyən güzəştlər nəzərdə tutulur. Xüsusilə də bura nəqliyyatdakı güzəştləri daxil edə bilərik. Dünyanın əksər ölkələrində nəqliyyatla bağlı gənclərə, tələbələrə güzəşt edilir, xüsusi kartlar verilir.

Azərbaycanda da sözügedən məsələ barədə bir müddətdir ki, müzakirələr aparılır. Hesab edirəm ki, tələbələrə mütləq müəyyən güzəştlər edilməlidir. Əsasən də ictimai nəqliyyatda bunu tətbiq etmək yaxşı olar. Çünki gediş haqqı artandan sonra bu, onların büdcəsinə olduqca mənfi təsir göstərir və tələbələrin valideynləri üçün də müəyyən çətinlik yaradır. Bir ailədə bir neçə nəfərin təhsil aldığına nəzər salsaq, sözügedən artımlar həmin ailənin büdcəsinə ciddi təsir göstərir. Ona görə də bu barədə düşünməli, az və cüzi də olsa, güzəşt məsələsi gündəmdə ola bilər”.

Səfir parlamentdə komitə sədri oldu - Rusiyada bizi təmsil edəcək şəxs...

Tofiq Zülfüqarov: "Rusiya dövlətində səfirimizin kim olması vacib məsələdir"

Xəbər verildiyi kimi, VII çağırış Milli Məclisin sentyabrın 23-də keçirilən ilk plenar iclasında komitələrə sədr seçkiləri də keçirilib. İclasda Polad Bülbüloğlu Mədəniyyət komitəsinin sədri seçilib.

Məlumdur ki, P. Bülbüloğlu bundan əvvəl Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri idi. Yeni vəzifə tutmaqla onun səfir səlahiyyətləri bitmiş sayılır. Ar-

tıq Prezident İlham Əliyev Polad Bülbüloğlunun Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasında fövqəladə və səlahiyyətli səfiri vəzifəsindən geri çağırılması barədə sərəncam imzalayıb.

Bəs Rusiyadakı səfir postumuz daha nə qədər boş qala bilər? Səfir vəzifəsinə təyin olunmaq üçün əsas tələblər nə olmalıdır?

Keçmiş diplomat Fikrət Sadıqov deyir ki, diplomatiya praktikasında yeni səfir təyin etməklə bağlı hər hansı vaxt qoyulmur. Bu hər zaman ola bilər: "Onu da nəzərə alaq ki, Konstitusiya Məhkəməsi deputatların seçilməsini yenidən təsdiq edib. Bundan o qədər də böyük müddət keçməyib. Digər tərəfdən, Rusiya kimi dövlətdə Azərbaycanı təmsil

edən səfir əlbəttə ki, hərtərəfli hazırlıqlı olmalıdır. O şəxsin Rusiyanın ictimai-siyasi, humanitar dairələri ilə təması-nın olması vacibdir.

Düşünürəm ki, ictimai-siyasi xadim, yaxud XİN-in işçisi və ya hansısa bir ölkədə fəaliyyət göstərən səfirimiz geri çağırılıb Rusiyaya göndəriləcək. Burada bir məqamı unutmamaq olmaz. Rusiya hər adamı səfir kimi qəbul etməyə də bilər. Ona görə də elə şəxs olmalıdır ki, Rusiya ona razılıq versin. Hesab edirəm ki, dövlət başçısı yaxın günlərdə öz sərəncamını imzalayacaq və Moskvaya səfir təyin olunacaq".

Azərbaycanın keçmiş xarici işlər naziri Tofiq Zülfüqarov bildirir ki, bu vəzifəyə şəxslər tam şəkildə prezidentin nəzarəti və qərarı əsasında təyin oluna bilər: "Rusiya dövlətində səfirimizin kim olması vacib məsələdir. İndiki mərhələdə kimin təyin olunacağını demək çətindir. İndi Xarici İşlər Nazirliyində və digər qurumlarda çalışan diplomatların fəaliyyəti ilə tanış deyiləm. Səfir göndərilmə qərarına gəlməsinə hökumət bundan öncə qəbul edən tərəfdən razılıq (aqreman) alır.

Azərbaycan yeni zirehli texnika istehsal edib

Azərbaycan ITX-20 H istehsal edib.

APA xəbər verir ki, texnika ilk dəfə bu il Bakıda keçirilən "ADEX-2024" Azərbaycan Beynəlxalq Müdafiə Sərgisində nümayiş etdirilir.

ITX-20 H MRAP sinfi şəxsi heyətin daşınması üçün nəzərdə tutulub. Çəkisi 19, 5 ton olan nəqliyyat vasitəsi zirehlə təchiz olunub. Eyni zamanda, nəqliyyat vasitəsi atış qülləsi ilə təmin olunub. Şəxsi heyətə daha tez dəstək olmasına və təhlükəsiz çatmasını təmin edir. Qeyd edək ki, texnika tank əleyhinə minalara, pulemyot atəşinə tam dözümlüdür.

"Improtex Group" MMC-nin minatəmizləmə layihəsi üzrə meneceri Fərid Abdullayev jurnalistlərə açıqlamasında deyib ki, hərbi təyinatlı zirehli nəqliyyat vasitələrinin sifarişçiləri arasında Cənubi Asiya və Cənubi Amerika regionunda yerləşən ölkələr var.

O bildirib ki, şirkətin öncüllüyü ilk növbədə daxili ehtiyac-ların ödənilməsidir:

"İstehsalçısı olduğumuz "ITX" markalı bu zirehli nəqliyyat vasitələri ilk növbədə 3-4 aylıq testlərə cəlb olunmalıdır. Bizim ixraca da böyük marağımız var. Çünki müdafiə sənayesi özü-özlüyündə iqtisadiyyatın mühüm bir hissəsidir. Türkiyədə bu, inkişaf etmiş və böyük ixrac potensialı olan bir sahədir. Biz inanırıq ki, Azərbaycanda gündən-günə, aydan-aya inkişaf edəcək".

Aqreman məxfi şəkildə alınmalıdır. Təsdiq alındıqdan sonra həmin namizədin rəsmi olaraq sərəncamı verilir. Bəlkə də bu məsələ icradadır.

Düşünürəm ki, Rusiyada səfir postu uzun müddət boş qalsın".

■ **Sahənə RƏHİMLİ,**
Musavat.com

Pezeşkian BMT tribunasında Rusiyaya "təcavüzkar" dedi

Gərginlik, yoxsa sanksiyalardan xilas olmaq taktikası?

"Biz dialoq və danışıqlar üçün avropalılar və amerikalılarla danışıqlar masasına oturmağa hazırıq. Biz heç vaxt Rusiyanın Ukrayna ərazisinə təcavüzünü bəyənəməmişik". İranın yeni prezidenti Məsud Pezeşkiyan Nyu-Yorkda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasında çıxış edərkən bildirib. O deyib ki, Rusiyanın Ukraynaya qarşı müharibəsi ilə bağlı Qərblə danışıqlar aparmağa çalışır. Pezeşkian İranın Rusiya-ya ballistik raketlər ötürdüyü barədə məlumatları təkzib edib.

İran prezidentinin Rusiyanı faktiki olaraq təcavüzkar adlandırması və Qərbe

sıra siyasi təhlilçilər hesab edir ki, bu bəyanat, xüsusilə Rusiyanın faktiki olaraq təcavüzkar adlandırılması İranla Rusiya arasında çox ciddi problemlərin yaşanmasından xəbər verir. Bir sıra analitiklər isə bu fikirdədir ki, iki dövlət arasında müəyyən məsələlərdə problemlər, fikir ayrılıqları

olsa da Prezident Pezeşkiyanın bəyanatında hədəf İrana qarşı sanksiyaların aradan qaldırılmasına nail olmaqdır.

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, əslində İran prezidentinin bu bəyanatı Rusiya ilə bağlı yaranan problemlərlə əlaqəli deyil. Baxmayaraq ki, Zəngəzur dəhlizi məsələsi ilə əlaqədar İranla Rusiya arasında çox ciddi problem var. İş o yere gəldi çıxdı ki, İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusu təqribən bir həftə bundan əvvəl Rusiyanı müharibə ilə hədələdi. SEPAH "Əgər Rusiya, Türkiyə və Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini güclə açmağa cəhd göstərsələr, İran onlara qarşı diplomatik və hərbi müqavimət göstərəcək" bəyanatı ilə çıxış etdi. Ancaq Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının katibi Sergey Şoyqu bundan sonra İranla səfər elədi və İranın

mövqeyi ilə razılaşdıqlarını bildirdi. Nə dərəcədə razılışblar, ona baxmaq lazımdır: "Ancaq prezident Məsud Pezeşkiyanın bu bəyanatı, mən güman edirəm ki, hansısa narazılıqla bağlı deyil. Çünki artıq Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi də bəyan elədi ki, strateji tərəfdaşlıq haqqında müqavilə hazırıdır və onu imzalamaq olar. İran və Rusiya strateji tərəfdaşlıq haqqında müqavilə imzalamağa hazırlaşırlar. Ancaq İran prezidenti və İran rəhbərliyi görür ki, Ukraynanın ərazi bütövlüyünün dəstəklənməsi və təcavüzün pislənməsi Rusiya ilə münasibətlərdə heç bir problem yaratmır. Türkiyə də bu cür mövqe tutur, Azərbaycan da bu cür mövqe tutur. Güman edirəm ki, İran prezidentinin verdiyi o bəyanatın kökündə dayanan əsas məsələ nəyin başına olursa-olsun İrana qarşı sanksiyaların götürülməsinə nail olmaqdır. Hətta nüvə silahının istehsalından da imtina etməyə hazırdırlar. Ancaq bir şərtlə ki, sanksiyalar götürülsün. İranın əsas məqsədi budur. Görünür, sanksiyalar İran iqtisadiyyatına o qədər problemlər yaradıb ki, nəyin bahasına olursa-olsun bu sanksiyaların götürülməsi

nə çalışırlar. İran prezidenti də sanksiya tətbiq edənlərin xoşuna gəlmək üçün bu cür bəyanatla çıxış edir".

Ekspert güman edir ki, İranın Rusiya ilə münasibətləri əvvəlki qaydada davam edəcək: "İran-Rusiya münasibətlərinin birdən-birə pozulması təbii ki, mümkün deyil. Lakin tədricən gedən proseslər nə vaxtsa buna gətirib çıxara bilər. Bu gün isə zaman o zaman deyil. Hələlik Rusiya-İran münasibətləri olduğu kimi davam eləyəcək. Ola bilsin ki, silah məsələsində İran ehtiyatlı davranсын və bir müddət Rusiyaya silah verməkdən imtina eləsin. Əslinə qalsa, Rusiya özü kifayət qədər pilotsuz uçuş aparatı istehsal edir. Təxminən ildə 1 milyon 200 min ədəd səviyyəsində PUA istehsal etmək imkanına malikdir. Mərmisi istehsalında da çox böyük inkişafa nail olub, raketlər məsələsində hələlik Şimali Koreyadan kifayət qədər faydalananır. Yeni İran silahı olmadan da Rusiya keçinə bilər. Və İran da bunu başa düşdüyündən Qərblə münasibətləri sahmana salmağa, dil tapmağa çalışır. Əsas hədəf sanksiyaların götürülməsidir. Buna nail olub-olmayacağını gələcək göstərəcək".

■ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

COP29 və biz: nəyi necə etməliyik? - tövsiyələr

Mehribə Mehdiyeva

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına (UNFCCC) tərəf olan ölkələrin müntəzəm olaraq bir araya gəldiyi konfransın bu ilki ev sahibi Azərbaycandır.

Bu konfransın keçirilməsi global iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. COP29 (Conference of Parties) konfransında global əməkdaşlıq, öhdəliklərin izlənməsi, maliyyələşdirmə və texnologiya transferi kimi çoxşaxəli işlər aparılacaq.

Bütün dünyanın diqqətinin ölkəmizə yönəldiyi bir vaxtda ictimai maarifləndirmə ən vacib məsələdir desək, yanılmarıq. Odu ki, media vasitəsilə iqlim dəyişikliyi haqqında daha çox məlumat əldə etmək və bu istiqamətdə fəaliyyətə başlamaq təşviq edilməlidir. Müasir dövrdə hər bir sosial şəbəkə istifadəçisi həm də informasiya istehlakçısıdır. Buna görə də paylaşılan məlumatların dəqiq və etibarlı olması vacibdir. İstifadəçilər rəsmi mənbələrdən və etibarlı xəbər saytlarından əldə edilən məlumatları yaymaqda yanlış məlumat və şayiələrin qarşısını ala bilərlər. Bu həm də digər dezinformasiyanı məhdudlaşdırır.

COP29 çərçivəsində ölkəmizə 70 mindən çox qonaq gələcək. Bütün dünyanın diqqəti Azərbaycanda olacaq. Bu tədbir həm də ölkəmizin təqdimatıdır. Odu ki, hər birimiz son dərəcə diqqətli, məsuliyyətli olmalıyıq.

Bildiyimiz kimi, COP29-a müxtəlif ölkələrdən qonaqlar, ictimai təşkilatlar qoşulacaq. İqlim dəyişikliyinə global xarakterini və ona qarşı mübarizədə müxtəlif yanaşmaları təzsis şəklinə paylaşmaqla da tədbirə dəstək vermək olar. Sosial şəbəkələrdə tez-tez rastlaşdığımız xoşagəlməz hallardan biri də köhnə şəkil və videoların yeni imiş kimi, yaxud da dezinformasiya kimi paylaşılmasıdır. Buna görə də istənilən materialın düzgün kontekstdə istifadə edilməsinə əmin olmalıyıq.

Bu davranışlar sosial media istifadəçilərinin konfrans zamanı daha səmərəli və məsuliyyətli çalışmalarına, iqlim dəyişikliyi ilə bağlı global maarifləndirməni artırmalarına kömək edir.

■ Mehribə MEHDİYEVƏ, Arasdırmaçı-sosioloq

Sentyabrın 25-dən Bakı Dairəvi Dəmir yolu xəttində qiymətlər artırılacaq. Bunu jurnalistlərə açıqlamasında "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC-nin Sərnişin daşıma departamentinin rəisi Azər Fərəcov bildirib.

"Abşeron dairəvi marşrutu üzrə sərnişindəşimada yeni qiymət siyasəti tətbiq ediləcək. Sərnişinlər minimum 40 qəpik ödəməklə mənzil başına çatacaq ki, bu da ölkədə ictimai nəqliyyat növləri arasında ən aşağı tarifiedir. Ümumilikdə Abşeron dairəvi marşrutu üzrə gediş haqları məsafədən asılı olaraq 10-20 qəpik artırılacaq. Bütün bu yeniliklər beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə həyata keçirilir və tətbiq olunan yeni qiymət siyasəti daha təhlükəsiz və keyfiyyətli xidmət təqdim etməyə yönəlib. Yeni dinamik qiymət siyasəti müştərilərə daha geniş seçim verir. Dünya təcrübəsinə nəzər salsaq, Rusiya Dəmir Yolları yüksək tələbatlı marşrutlar üzrə dinamik qiymətdəyişmə strategiyasından istifadə edir, Belarus Dəmir Yollarında rezervasiyalar və qeyri-pik vaxtlarda endirimlər təklif

olunur, Avropa ölkələrində bir çoxunda isə biletin alındığı müddət, doluluq faizi, yer seçiminə görə qiymətlər dəyişir. Artıq ADY sərnişinləri də ölkədaxili istiqamətlərdə səyahətlərini öncədən planlaşdırmaqla endirimli qiymətlər əldə edə bilərlər.

Qiymətlər alış tarixinə, həftənin gününə, bayramlara və oturmaq istiqamətinə görə müəyyən edilir. Bu dinamik tarif modeli erkən biletdən sərnişinləri mükafatlandırır, həmçinin öncədən əlavə qatarların (reyslərin) təyin edilməsi baxımından ADY üçün planlaşdırma imkanları yaradır", - deyir ADY rəsmisi əlavə edib.

A.Fərəcov jurnalistlərə açıqlamasında yeni proqramın tətbiqinə başlanacağını da qeyd edib: "Sentyabrın 25-dən "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC (ADY) loyallıq proqramının tətbiqinə başlayır. Bu proqram şəhəratrafi

qatarlarla səfər edən sərnişinlərə "ADY Mobile" tətbiqi vasitəsilə daha sərfəli və rahat səyahət imkanları yaradır, gedişlər üzrə 3% "cash back" və qeydiyyat, dostun dəvət edilməsi, sorğularda iştirak və qiymətləndirmələr zamanı bonus qazandırır. Loyallıq proqramı bir həftə test rejimində fəaliyyət göstərəcək", - deyir ADY rəsmisi qeyd edib.

Qurum həmçinin 1 noyabr tarixindən ölkədaxili marşrutlar üzrə dinamik qiymət siyasətinə keçir. Yeni qiymət siyasətinə əsasən, biletdə qiymətləri tələbdən asılı olaraq dəyişə biləcək. Bilet satış sistemində inteqrasiya

Dəmir yolunda yeni qiymət - bəs keyfiyyət...

Ekspertlər düşünür ki, qiymətlərdə dinamik artım keyfiyyətli xidmətə təminat verməlidir

edilmiş qabaqcıl texnologiyalar sayəsində sərnişinlərə real vaxtda qiymətləri izləmək və ən uyğun səyahət vaxtını seçmək imkanı yaradılır. Artıq səfərə 30-25 gün qalmış və əks istiqamətdə oturmağa bilet almış sərnişinlər 15% endirimdən yararlanı bilərlər. "Bu da o deməkdir ki, sərnişinlərin sürətli qatarlarla Ağstafaya 14,5 manata, Qəbələyə isə 12 manata bilet əldə etmək şansı var. Yeni dinamik qiymət siyasəti müştərilərə daha geniş seçim təqdim edir. Sərnişinlər səyahətlərini öncədən planlaşdırmaqla endirimli qiymətlər əldə edə bilərlər. Qiymətlər alış tarixinə, həftənin gününə və oturmaq istiqamətinə görə müəyyən edilir. Bu dinamik tarif modeli erkən alışı edən sərnişinləri mükafatlandırır, həmçinin öncədən əlavə qatarların (reyslərin) təyin edilməsində ADY üçün planlaşdırma imkanları yaradır", - deyir A.Fərəcov əlavə edib.

Həmçinin bildirilib ki, Bakı-Qəbələ-Bakı marşrutu üzrə sadəcə həftə sonları sərnişindəşimada fəaliyyət olduğu üçün bu xətt üzrə həftənin gününə görə dəyişən qiymət siyasəti nəzərdə tutulmayıb.

İqtisadçı ekspert Natiq Cəfərlı mövzunu belə şərh edib: "Azərbaycanda, nəhayət ki, sərnişindəşimada nəqliyyatın, heç olmasa bir növündə dinamik qiymət siyasətinə keçid baş verir - Azərbaycan Dəmir Yolları biletdə qiymətlərinə beynəlxalq təcrübədə olan yanaşma tətbiq etməyə başlayır. Rəsmi məlumata görə, şəhərlərarası qatar biletlərində öncədən alanda 15% endirim, bank kartı ilə biletdə edəndə əlavə daha 3% "cash back" tətbiq ediləcək. Bundan başqa, qatarlara satılan biletlərin sayı az

olanda, gün ərzində əlavə qiymət endirimləri olacaq. Uzun illərdir ki, biz nəqliyyat sektorunda məhz belə yanaşma təklif edirdik. Avtobus və metroda gediş haqqının çevik və differensial olması lazımdır. Bizdə nədənsə avtobus və metroda gediş haqqı kimi birdəfəlik biletdə qiyməti əsas götürülür, qiymət bir dəfə istifadə üçün müəyyənləşdirilir - çox geri qalmış və mənasız, hətta ziyanlı yanaşmadır. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində saatlıq (gün ərzində bir neçə saatlıq da olur), bir neçə günlük, aylıq, 6 aylıq və illik biletlər mövcuddur. Birdəfəlik gediş biletləri tətbiq edilmir və nə qədər uzun zamanlı bilet alırsansa, gediş üçün bir o qədər az ödəyir-sən. Məsələn, Praqada yerüstü şəhəriçi nəqliyyatın bütün növlərindən istifadə üçün 1 saatlıq biletdə qiyməti təxminən 1 avrodan bir az çoxdur (təqribən 1 manat 90 qəpik) - yeni, 1 saat ərzində sərnişin metro, avtobus, tramvaydan bir neçə dəfə istifadə edə bilər. Amma siz 1 aylıq bütün növ nəqliyyatdan istifadə üçün biletdə alsaңыз, 22 avro ödəmiş olacaqsınız (təqribən 42 manat), əgər 1 illik biletdə almaq istəsəniz 145 avro ödəmək lazımdır (təqribən, 275 manat). Yeni Azərbaycana proyeksiya etsək, gündə 3-4 dəfə nəqliyyatdan istifadə etməyə məcbur olan Bakı sakini, 1 illik bileti günü 75 qəpiyə alacaq ki, bu da bir gedişi 18 qəpik edəcək. Hə, mən onu demirəm ki, bizdə də illik biletdə 275 manat olmalıdır. Xeyr, Praqa sakininin orta aylıq maaşı Bakı sakininin orta aylıq maaşından 2-3 dəfə çoxdur. Bizdə illik biletdə 160-170 manat olmalıdır ki, bununla da günü 45 qəpiyə,

gündə 3 dəfə nəqliyyatdan istifadə etsə, bir gediş haqqı 15 qəpiyə düşsün. Onu da deyim ki, Praqada 0-6 yaş arası uşaqlara nəqliyyat pulsuzdur, 6-18 yaş arası, tələbələr və təqaüddçülər üçün isə yuxarıda yazdığım qiymətlərə 50% endirim olur.

İllərdir dinamik qiymət təklifi ilə çıxış etsək də, metro-avtobus sahəsini idarə edənlər eşitmirlər, görmürlər, tətbiq etmirlər. Ümid edək ki, Dəmir Yollarının tətbiq etdiyi yeni yanaşmadan onlar da dərs çıxarıb geridəqalmış qiymət siyasətlərini dəyişəcəklər..."

Nəqliyyat eksperti Rəuf Ağamirzəyev isə "Yeni Müsavat"a şərhində qatarların sayına diqqət çəkdi. Ekspert qeyd etdi ki, Azərbaycanda dəmiryol nəqliyyatında qatarların sayı kifayət qədər deyil: "Qatarların sayı artırılmalıdır. Bu gün 1 saatlıq intervalla hərəkət edən qatarlar 15-20 dəqiqəlik intervalla hərəkət etsə, yaxşı olar. 4,5 ildir ki, ölkədaxili dəmir yolu üzrə bir çox istiqamətlərdə sərnişindəşimada qatarların fəaliyyəti dayanıb. Pandemiya qədər Bakı-Tiflis-Bakı, Bakı-Ağstafa-Qazax-Bakı, Bakı-Böyük Kəsik-Bakı, Bakı-Köçərli-Balakən-Bakı, Bakı-Astara-Horadiz-Bakı, Bakı-Gəncə-Bakı, nömrəli Bakı-Yalama-Bakı, Bakı-Şirvan-Bakı elektrik qatar fəaliyyəti göstərmişdir. Rusiya-Ukrayna müharibəsindən sonra Belarusdakı Stadler Minsk zavodunun sanksiyaya düşmə səbəbindən istehsalın Polşanın Siedlce şəhərində edilməsi qərara alınıb. İlk 4 ədəd dizellə işləyən qatar 2023-cü ilin dekabrında Bakıya çatdırılıb. Bu ilin sonuna kimi son 3 qatarın çatdırılması gözlənilir. Alınan qatarlar Bakı-Ağsta-

fa-Bakı, Bakı-Qəbələ-Bakı, Abşeron dairəvi dəmir yolunda hərəkət edəcək. Yeni qatar sifarişinə ehtiyac var. Amma nəzərə alaq ki, qatar istehsalı 3-5 il vaxt alır. Yeni qatarlar gələndə kimi köhnə yataq tipli qatarları təmir edib xəttə buraxmaq lazımdır. Gecə qatarları regiondan gələnlər üçün çox rahatdır, gecə yolda olur, şəhər şəhərə çatır və gecə qatarla qayıdır. Əlimizdə olan bütün hərəkət tərkibindən istifadə edərək mobilliyi təmin etməliyik".

"ADY" QSC-nin loyallıq proqramını şərh edən ekspert bildirib ki, sərnişindəşimada xidmətin keyfiyyətini artırmaq üçün mövcud investisiyalar yetərli deyil: "Dəmir yolu investisiyanı doğruldan nəqliyyat növüdür. Yeni qatarlar 40 il işləyə bilər. Təmirə ehtiyac yaransa, bu müddəti bir qədər də artırmaq olar. Dəmir yolunda keyfiyyətli xidmət dedikdə, söhbət təkəcə yeni qatarların alınması xəttdə buraxılmasından getmir. Qatarların hərəkət cədvəlində intensivlik təmin olunmalıdır. Bəlli zaman kəsində daha çox sərnişindəşimada həyata keçirmək, mobilliyin təmin edilməsində realsi nəqliyyatın alternativini yoxdur. Cəmiyyətdə daha çox avtobuslarla bağlı müzakirələr aparılmalı da, vəziyyətin bu həddə çatmasının səbəblərindən biri dəmir yolunun arzuolunan səviyyədə inkişaf etməməsidir. Bakıda mobilliyin təmin olunması baxımından əsas yük avtobusların üzərinə düşüb, avtobuslar isə bu yükün altından çıxma bilmir. Mobilliyi təmin edən ən keyfiyyətli, ən ekoloji cəhətdən təmin, ən uzunmüddətli xidmət göstərən, havaya bağlı olmayan nəqliyyat növü dəmir yoludur".

■ Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Müsavat"

Sülh prosesində Qərb-Rusiya rəqabəti - İrəvanda Minsk Qrupu nostaljişi

Danışıqlarda moderatorluq etmək üçün gedən "yarış" nə ilə başa çatacaq?; rəsmi Bakının təklif etdiyi ikitərəfli format ən uğurlu hesab edilir; ekspertlərdən maraqlı reaksiyalar; "Əsas söz Azərbaycanındır"

Ermenistanın Qərb və Rusiya arasında var-gəl etməsi, Nikol Paşinyan hakimiyyətinin ölkəni auksiona çıxartması cəmiyyəti və siyasi spektrdəki qüvvələri də çaşbaş salıb. Hər halda, guya "Qərbə integrasiya" etmək istəyən ölkədə Rusiyaya yaxınlaşmaq üçün canfəsanlıq edənləri görməyin özü də non-sensdir.

Ermənistandakı radikal-revanşist "Ana Ermənistan" müxalifət blokunun lideri Andranik Tevanyan bildirib ki, Rusiya "Ermənistan və Azərbaycan arasında gələcək razılaşmaların həyata keçirilməsini təmin edə bilər". "Biz hər yere mesaj göndərmişik ki, Rusiyayı Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin nizamlanmasında vasitəçi və qarant hesab edirik. Gələcəkdə o, Ermənistanla Azərbaycan arasında əldə olunan istənilən razılaşmanın həyata keçirilməsini təmin edə bilər", - Tevanyan vurğulayıb.

Düzdür, Tevanyan Rusiyanın adamı kimi tanınır. Bu yaxınlarda o, başının dəstəsi ilə işğal altındakı Donbasa səfər etmiş, Rusiyanın ünvanına siyasi diffambalar söyləmişdi. Ermənilərin Rusiyanı prosese vasitəçi kimi qoşmaq niyyətinin bir hədəfi də Qarabağdan könüllü köç etmiş ermənilərin geri qayıdışına zəmanət almaq, perspektivdə isə ola bilsin, üzdəni-raq Minsk Qrupunu diriltməkdir. Rəsmi Bakı isə məlumdur ki, ikitərəfli formatda danışıqlara üstünlük verir. Bu yöndə bir sıra uğurlar da var - Qazağın 4 kəndinin dinc yolla qaytarılması, Azərbaycan-Ermənistan sərhədinin 13 km-nin delimitasiya edilməsi, birgə komissiyaların ortaq əsasnaməsinin hazırlanması və s. Odur ki, vasitəçi qismində Rusiya və ya hər hansı başqa dövlət bizim nəyimizə lazımdır? Dövlətimizin başçısı ikitərəfli formatı münasibətləri irəli aparmaq baxımından ən uğurlu düstur olaraq təqdim edib və haqlı olduğu da təsdiqlənib. Anklav olmayan kəndlərin azad edil-

məsi, sərhədlərin 13 km-nin dəqiqləşdirilməsi, birgə komissiyalarla bağlı Əsasnamənin razılaşdırılması kimi addımlar məhz üçüncü tərəfin dövrüyyədə olmadığı şəraitdə atılıb. Rusiyanın moderatorluğunu Qərb qəbul etmədiyi kimi, Qərb paytaxtlarının masada yer aldığı danışıqları da Kreml pozmağa çalışır hər zaman.

Ümumiyyətlə, Moskva Bakı və İrəvanda sülh müqaviləsinin imzalanmasına hansısa real töhfəni verə bilməz? Bu məsələdə Qərb, yoxsa Rusiya daha səmimi və maraqlıdır?

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu "Yeni MİSAVAT"a açıqlamasında xatırladı ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Milli Məclisdəki son çıxışı zamanı Ermənistanla danışıqlarda vasitəçiyə ehtiyac olmadığı fikrini bir daha təkrarladı: "Dövlət başçısı buna misal kimi əldə edilən sərhəd razılaşmalarını göstərdi. Həmin razılaşmalar birbaşa danışıqların nəticəsində əldə olundu. Sülh sazişinin mətni ətrafındakı müzakirələr də iki tərəfin yazışmaları əsasında davam edir. Bununla yanaşı, gələcəkdə sülh sazişinin imzalanması üçün məkana ehtiyac yaranı bilər. Fikrimcə, bunun üçün ən uyğun iki məkan var. Bu, ya Gürcüstanın paytaxtı Tiflis, ya da Qazaxıstanın paytaxtı Astana ola bilər. Gürcüstan Cənubi Qaf-

qaz dövləti olaraq bölgədə sülh və əməkdaşlıqda marağı olan əsas ölkələrdəndir. Qazaxıstan isə Azərbaycanın strateji tərəfdaşı olmaqla yanaşı, Ermənistanla müxtəlif təşkilatlarda bir yerdədir və bu ölkə də Cənubi Qafqazda sülh və əməkdaşlıqda maraqlıdır". **E.Şahinoğlunun sözlərinə görə, sülh sazişinin Rusiya paytaxtına imzalanması bu ölkənin Cənubi Qafqaza təsirinin güclənməsinə yol açar ki, bu nə Azərbaycanın, nə də Ermənistanın maraqlarına uyğundur:** "ABŞ da istisnadır, çünki bu halda Kreml bölgəyə təzyiqi artıracaq. Əgər sülh sazişinin imzalanması üçün Avropa ölkələri analiz edilərsə, bunlardan Almaniya və ya Macarıstan seçilə bilər. Bu ilin başlanğıcından Azərbaycan və Ermənistan rəsmilərinin Almaniya ərazisində bir neçə görüşü olub və hər iki tərəf Berlinin təşəbbüslərindən razı qalıb. Çünki Almaniya Fransadan fərqli olaraq tərəfsizdir. Almaniya görüş yeri üçün uyğun məkandır. Digər tərəfdən, Berlinin həm Bakı, həm də İrəvanla yaxşı münasibətləri mövcuddur. Macarıstan rəsmiləri isə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması üçün Budapeştə təklif ediblər. Bu variant da müzakirə edilə bilər". **Siyasi şərhçi qeyd etdi ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında bütün məsələlər həll olunarsa, sülh sazişini iki**

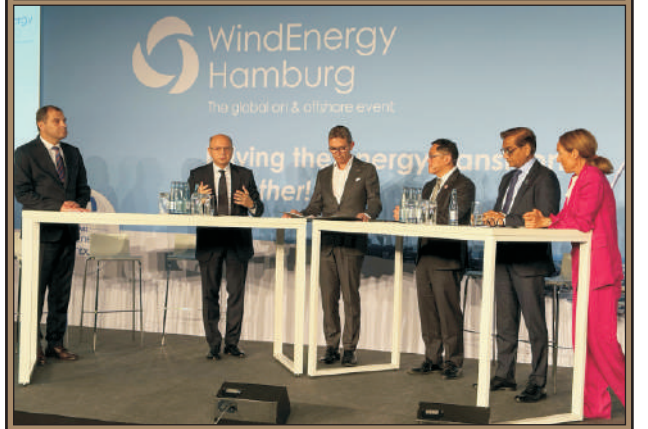
ölkənin sərhədində də imzalamaq mümkündür: "Bu, ən optimal variantdır. Buna baxmayaraq, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması üçün hansı məkanın seçiləcəyindən daha çox hazırda sazişin mətninin razılaşdırılması əhəmiyyət kəsb edir. Prezident İlham Əliyev parlamentdəki çıxışında Ermənistan hökumətinin vaxtı uzatdığını bildirib. Bu isə bölgədə gərginliyin azalmasına şərait yaratmır".

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə isə Azərbaycanla Ermənistan arasında normallaşma prosesinin gedişinə diqqət çəkdi: "Sülh müqaviləsinin 80 faizi razılaşdırılıb. Sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyasının əsasnaməsi təsdiq olunub. Hazırda ikitərəfli danışıqlar davam edir. Cənab prezident İlham Əliyev Milli Məclisdəki çıxışında ikitərəfli danışıqlar əsasında prosesin davam edəcəyini vurğuladı, əlavə vasitəçiyə ehtiyac olmadığı mesajını verdi. Bizə nə Qərb, nə də Rusiyanın vasitəçiliyi lazım deyil. Düzdür, ABŞ prosesi alışıqlayır və Ermənistanı sülhə sövq edir. Avropa İttifaqının Prezidenti Şarl Mişel də səmimi vasitəçilik edirdi. Amma Azərbaycan tərəfi ikitərəfli danışıqlarda ısrar edir". **M.Əsədullazadə Vaşinqtonun da ikitərəfli danışıqları dəstəklədiyini vurğuladı:** "Lakin Kreml

Prezident V "ADEX-2024" və "Securex Caspian" sərgiləri ilə tanış oldu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 24-də Bakı Ekspo Mərkəzində keçirilən V "ADEX-2024" Azərbaycan Beynəlxalq Mədəniyyət, Yünləy və "Securex Caspian" Beynəlxalq Daxili Təhlükəsizlik, Mühafizə və Xilasetmə Avadanlıqları sərgiləri ilə tanış olub.

Nazir: "COP29 dünyada "xalis sıfır"a nail olmaq üçün enerji təşəbbüslərini formalaşdırır"

Azərbaycanın Avrasiya miqyaslı "yaşıl enerji" fəaliyyətinin Bakıda keçiriləcək BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) dünyada "xalis sıfır"a nail olmaq üçün darboğazların aradan qaldırılmasını hədəfləyən enerji təşəbbüslərini formalaşdır.

"APA-Economics" xəbər verir ki, bunu energetika naziri Pərviz Şahbazov Almaniyanın Hamburq şəhərində keçirilən "Wind Energy Hamburg" Konfransı çərçivəsində "İnvestisiyalar və global əməkdaşlıq" panelində əsas məruzəçi kimi çıxışı zamanı bildirib.

Onun sözlərinə görə, 2030-cu ilədək regionlararası "yaşıl enerji" bağlantılarının qurulmasını, global enerjinin saxlanılması potensialının altı dəfə artırılaraq 1500 QVT-a çatdırılmasını, 2040-cı ilə kimi 80 milyon kilometrə qədər enerji şəbəkəsinin ümumi şəbəkə sistemində əlavə edilməsini və ya təmir edilməsini, hidrogen sənayesinin inkişafını nəzərdə tutan "Yaşıl Enerji üzrə Zona və Dəhlizlər Öhdəliyi", "Global Enerji Anbarları və Şəbəkələri Öhdəliyi", həmçinin "Hidrogen Bəyannaməsi" təşəbbüsləri investisiya axını artıracaqdır. "Hesab edirik ki, COP28 bərpa olunan enerjinin üçqat, enerji səmərəliliyinin isə ikiqat artırılması hədəfini irəli sürmüşdü, COP29 bu hədəflərə nail olmağı dəstəkləyən platforma olacaq," - deyə nazir əlavə edib.

Tədbir COP29 Sədrliyinin enerji keçidinin maliyyələşdirilməsi üzrə fəaliyyətinə və Azərbaycanın ənənəvi və bərpa olunan enerji növlərini balanslaşdıran enerji siyasətinə dair müzakirələrlə davam edib.

çalışır ki, özü vasitəçi olsun. Yeri gəlmişkən, Rusiya ikitərəfli danışıqların uğurlu aparılması istiqamətində müsbət bəyanat verməyib. Ermənistanda revanşist müxalifət liderləri Rusiyanın burada vasitəçi olmasını qabardırlar. Çünki Rusiyanın ermənilərin yenidən Qarabağa qayıtmasına çalışdığını və sülhü tormozladığını yaxşı bilirlər. Ona görə də Moskvanı məhz bu

qüvvələr dəstəkləyir". **Bütün bunlara rəğmən, ekspert hesab edir ki, əsas söz Azərbaycanındır:** "Cənab prezident İlham Əliyev uğurlu şəkildə və prinsipial olaraq sülhlə bağlı mövqeyini açıq şəkildə vurğuladı. Həm Moskvaya, həm də Brüsselə mesaj verdi ki, Azərbaycan ikitərəfli danışıqları aparacaq".

□ **Elsad PAŞASOY,**
"Yeni MİSAVAT"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sentyabrın 23-də VII çağırış Milli Məclisin ilk iclasındakı çıxışı və bu çıxışda Qərbə, Ermənistanla verdiyi çox mühüm mesaj və xəbərdarlıqlar yəqin ki, hələ bir müddət xaricdəki lazımı ünvanlarda təhlil ediləcək, nəticələr çıxarılacaq. Xüsusən də Prezidentin o sözləri ki, daha heç kim Azərbaycanla ultimatum və şantaj dilində danışa bilməyəcək.

İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, son 3-4 il ərzində ölkəmizin beynəlxalq mövqeləri daha da möhkəmlənib. İkinci Qarabağ müharibəsinin və antiterror əməliyyatının nəticələrini biz bütün dünyaya qəbul etdirə bildik. Bununla belə, türkofobiyadan, islamofobiya doğru "ikili standartlar" əsasında qurulmuş ittihamlar davam edir. Ancaq Prezidentin söylədiyi kimi, bu, nə bizim iradəmizə, nə də xalqımızın iradəsinə heç cür təsir edə bilməz: "Bir nömrəli vəzifə hərbi gücümüzün artırılmasıdır. Baxmayaraq ki, İkinci Qarabağ müharibəsi və antiterror əməliyyatı arxada qaldı, həm dünyada gedən proseslər, yeni münaqişə, müharibə ocaqlarının yaranması və ətrafımızda gərginliyin artması, eyni zamanda Ermənistanda revanşizm meyilləri bizi bu sahəyə daim diqqət göstərməyə vadar edir".

Dövlət başçısı habelə müasir dünyamızın daha bir acı reallığına diqqət çəkdi. Bildirdi ki, beynəlxalq hüquq anlayışı artıq tam sarsılıb, 2-ci Dünya müharibəsindən sonra formalaşmış təhlükəsizlik arxitekturası artıq mövcud deyil, "Kim güclüdür, o da haqlıdır" prinsipi üstünlük təşkil edir və artıq bəzi böyük dövlətlər bunu heç gizlətmirlər də.

"Ölkə qarşısında böyük vəzifələr durur, ilk növbədə, Qarabağı və Şərqi Zəngəzuru bərpa etmək vəzifəsi. Ancaq əgər biz hərbi sahəyə diqqətimizi azaltsaq və oraya ayrılan vəsaiti lazımı səviyyədə təmin etməsək, gələcəkdə bizi problemlər gözləyə bilər", - Prezident qeyd edib.

Bu əslində yaxın və orta perspektiv üçün Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyü və suverenliyini qoruyub saxlamaq, əhalimizin təhlükəsizliyini təmin etməyin "yol xəritəsi"dir. Yeni "barıtımızı" daima quru saxlamalı, heç vaxt arxayınlaşmamalıyıq. Prezidentin vurğuladığı kimi, xüsusən də o səbəbə ki, Ermənistanda revanşist qüvvələr təzədən baş qaldırmaqdadır. "Bu, tək cə marginal siyasi ünsürlər deyil, eyni zamanda bugünkü Ermənistan hakimiyyəti bu fikirlərlə, bu xülyalarla yaşayır. Onlar İkinci Qarabağ müharibəsinin və antiterror əməliyyatının nəticələri ilə başmaq istəmərlər", - dövlət başçısı vurğulayıb.

"Yol xəritəsi"nin əsasında duran daha bir mühüm element-test, İlham Əliyevin ifadə etdiyi kimi, "kim bizimlə Qarabağın Azərbaycana qaytarılmasına sevinirsə, o, bizim

Əliyevin Azərbaycan üçün "yol xəritəsi"ndə ilginclik detal

Bölgədə neoimperialist maraqlar güdən, Ermənistandan alət kimi istifadə edənlərə sərt xəbərdarlıq; Zəngəzur dəhlizinə və COP29-a qarşı kampaniya aparanların ifşası davam edəcək

destumuzdur, qardaşımızdır".

Deputat Bəhruz Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında Ali Baş Komandanın təcavüzkar xəbərdarlığının Ermənistanla addımlarını daha diqqətlə atması üçün ciddi əsas olduğunu qeyd etdi: "Prezident İlham Əliyevin VII çağırış Milli Məclisin ilk iclasındakı tarixi çıxışı Azərbaycanın güc, qüdrət və imkanlarının inikas olunduğu və ölkəmizin dikte edən hərbi-siyasi güc kimi nüfuzunun bir daha əks olunduğu realitələrinin bəyanı hesab olunmalıdır. Bildiyiniz kimi, dövlət başçımızın çıxışı Azərbaycanın və bütövlükdə regionun təhlükəsizlik konfiqurasiyasından tutmuş, münasibətlər, iqtisadi, siyasi, sosial aspektlər də daxil, bütövlükdə ümumbəşəri maraqları ehtiva edən bütün sferaları əhatələdiyi üçün əslində regionun gələcək inkişaf konsepsiyası üçün həm də yol xəritəsi xarakteri daşıyırdı. Lakin aydındır ki, dövlət başçımızın çıxışında əsas diqqət regionun təhlükəsizlik arxitekturasına yönəldi və bu proseslər daha çox Azərbaycanla Ermənistan və Qərb imperializminin Azərbaycana münasibəti üzərində təhlil edildi və aidiyyəti istiqamətlərə Azərbaycan lideri tərəfindən xəbərdarlıqlar olundu. Dövlət başçımız açıq şəkildə vurğuladı ki, Vətən mühari-

bəsi və antiterror tədbirlərində şanlı zəfərlərimizdən sonra Azərbaycanın hazırkı dərinləşən ziddiyyətlər fonunda gərgin situasiyaya baxmayaraq mövqeyi daha da möhkəmlənib. Xüsusən ölkəmizdə həyata keçirilən güclü ordu quruculuğu prosesi, qurulan yeni müdafiə sənayesi sistemi, habelə çoxsaylı əks həmlələrə baxmayaraq Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər platformasında ard-arda qazandığı qələbələr artıq bizi istəməyən qüvvələrin belə regionda Azərbaycanın hərbi-siyasi güc kimi imkanları və mövqeyi ilə hesablaşmasına gətirib çıxarıb. Lakin cənab Prezident onu da qeyd etdi ki, bu gün arxayınlaşmaq üçün heç bir səbəb yoxdur. Xüsusən Ermənistanda hələ də revanşist ab-havanın mövcudiyyəti, o cümlədən Qərb imperializminin Ermənistanı durmadan silahlandırması, açıq və gizli şəkildə, bu və ya digər formada hərbi-siyasi dəstəyin verilməsi fonunda Azərbaycanın yeganə yolu daha güclənmək, hərbi-siyasi imkanlarını daha da artırmaqdır. Yeni dövlət başçımız bundan sonra da hərbi imkanlarının artırılması istiqamətində tədbirlərin davam edəcəyini və daha da gücləndiriləcəyini gizlətmədi. Bu isə öz növbəsində bölgədə neoimperialist maraqlar güdən, yaxud Er-

mənistandan alət kimi istifadə edərək regionda öz təcavüzkar maraqlarını təmin etmək istəyən qüvvələrə qalib gələn müzəffər lideri tərəfindən aydın və birmənalı xəbərdarlıq idi. 3 il ərzində Ermənistanı və dolayısı ilə havadarlarını iki dəfə kapitulyasiyaya məcbur edən bir liderin bu kimi bəyanatları, heç şübhəsiz ki, aidiyyəti beynəlxalq subyektlər tərəfindən diqqətlə izlənilir. Heç şübhəsiz ki, bu xəbərdarlıq təcavüzkar beynəlxalq subyektlərin, o cümlədən Ermənistanın addımlarını daha diqqətlə atması üçün ciddi əsas olacaq".

"Atlas" Araşdırmaları Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu isə, yazıda qeyd olunanlardan əlavə, Azərbaycan Prezidentinin çıxışının digər istiqamətlərinə də toxundu və çox mühüm sitatlar gətirdi: "Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Milli Məclisdə çıxışı zamanı təhlükəsizlik siyasətini əhatə edən mesajlar verib. Birincisi, İlham Əliyev Azərbaycanın qonşu ölkələrlə sərhədlərinin bağlı qalmasının doğru olduğunu bildirib: "Mən tam əminliklə deyə bilərəm ki, son illər ərzində quru sərhədlərimizin bağlı olması bizi çox böyük fəlakətlərdən xilas etdi. Hətta bu gün - sərhədlər bağlı olan vaxtda təhlükəli hərəkətlər aparılır və bu hərəkətlərin

qarşısı alınır". **Sərhədləri bağlı qalmasının Azərbaycanı xarici risklərdən qoruyacağını qeyd edən dövlət başçısı bildirib ki, Azərbaycanda daxili risklər yoxdur. İkincisi, İlham Əliyev Qərbi Ermənistanı silahlandırdığını dedi:** "Biz şərti sərhəddə möhkəmlənirik, çünki hər an Ermənistandan istənilən təxribat gözləmək olar və Ermənistan tərəfi həm kütləvi surətdə silahlanır, eyni zamanda xarici ölkələrlə, özü də böyük dövlətlərlə hərbi təlimlər keçirir. Ermənistanla Qərb ölkələrindən silah-sursat göndərilir. Bir sıra Qərb ölkələri Ermənistanı Azərbaycana qarşı silahlandırır. Onları erməni xalqı maraqlandırmır. Erməni xalqı onlar üçün, sadəcə, bir alət, bir vasitədir ki, Azərbaycanı daim təzyiq altında saxlasınlar, Ermənistan ərazisindən istifadə edərək Azərbaycan və digər Ermənistanın qonşuları üçün təhdid mənbələri yaratsınlar və beləliklə, öz maraqlarını təmin etsinlər". Üçüncüsü, xarici dairələrin Azərbaycana qarşı yeni planlar hazırladığını söylədi: "Media kampaniyası, qarayaxma, iftira, böhtan kampaniyalarının da məqsədi məhz budur. Bu mövzunu da gündəlikdə saxlamaq və ümidlə yaşamaq ki, nə vaxtsa Azərbaycan bürdresə, zəifləsə, yenidən bizə qarşı bu çirkin hərəkətlər başlasın. Yeni

biz bunu bilməliyik. Azərbaycan iqtidarı bunu bilir, ictimaiyyət də bunu bilməlidir. Ona görə arxayınlaşmağa bizim heç cür imkanımız yoxdur". Prezident eyni zamanda xəbərdarlıq edib ki, Ermənistan və onun arxasında duran istənilən ölkə bilməlidir ki, bizimlə şantaj və ultimatum dili ilə danışmaq mümkün olmayacaq. İstənilən cavabı verməyə hazırıq, buna qadirik və hər zaman buna hazır olmalıyıq. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın İkinci Qarabağ müharibəsində qələbəsinə, o cümlədən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur üzərində suverenliyini bərpa etməsinə baxmayaraq, ölkəmizin hələ də müxtəlif təhlükələrlə üzləşdiyini bildirib. Dövlət başçısı Azərbaycanın quru sərhədlərinin bağlı qalmasının bununla əsaslandırılıb. "Quru sərhədlərimizin bağlı olması bizi çox böyük fəlakətlərdən xilas etdi" deyən dövlət başçısı böyük ehtimalla təhlükə barədə kəşfiyyat məlumatlarına əsaslanıb. Prezidentin "hətta bu gün - sərhədlər bağlı olan vaxtda təhlükəli hərəkətlər aparılır və bu hərəkətlərin qarşısı alınır" cümləsi ondan xəbər verir ki, yaxın müddətdə quru sərhədlər açılmıyacaq. Deməli, hələ müxtəlif təhlükələrdən qurtulmamışıq. Dövlət başçısı qəti əmindir ki, bir sıra Qərb ölkəsi Ermənistanı Azərbaycana qarşı silahlandırır. Ermənistanı silahlandıran əsas Qərb ölkəsi Fransa'dır. Bu ölkənin Cənubi Qafqaz siyasətində dəyişən heç nə yoxdur. Ermənistanın silahlandırılması həm də o deməkdir ki, İkinci Qarabağ müharibəsində ağır məğlubiyyətlə üzləşən ölkə qısa müddətdə hərbi gücünü artırmaqla bəzi və Azərbaycan qarşısında duruş gətirə bilsin. Ermənistanın silahlandırılması bölgədə növbəti toqquşma ehtimalını artırmaqla bəzi Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycanla yeni müharibədə maraqlı olmadığını bildirirsə də, o ordusuna tam nəzarət edə bilmir, özü də bir neçə dəfə deyib ki, "Ermənistan ordusunda beşinci kolon" mövcuddur. Bu isə o deməkdir ki, həmin beşinci kolon müxtəlif xarici dairələrin əlində Azərbaycana qarşı alətə çevrilə bilər. İlham Əliyev Azərbaycana qarşı media kampaniyasından danışarkən, "xarici dairələr Azərbaycana qarşı yeni planlar hazırlayıblar" cümləsini işlədib. Yeni "xarici dairələr" dedikdə bura Qərbdəki dairələrlə yanaşı İrandakı mühafizəkar dairələri də aid etmək olar. Çünki Azərbaycana qarşı qarayaxma və media kampaniyasını İrandakı dairələr də həyata keçirirlər. Həmin dairələr Zəngəzur dəhlizinə qarşı bütün güclərini səfər ediblər. Halbuki Zəngəzur dəhlizi bölgəyə sülh və əməkdaşlıq gətirəcək. Azərbaycana qarşı media kampaniyasının arxasında Bakıda noyabr ayında keçiriləcək COP29 tədbiri də dayanır. Bakıda bu kimi tədbirlərdən əvvəl hər zaman belə kampaniyalar həyata keçirilib".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri, şübhəsiz, o vaxt normallaşmış sayılacaq ki, tərəflər arasında Bakının məlum təklifləri əsasında sülh müqaviləsi imzalanacaq və diplomatik münasibətlər qurulacaq. Böyük ehtimalla, Zəngəzur dəhlizi məsələsi də məhz bu proses fonunda öz həllini tapacaq. Daha dəqiqi, sülh müqaviləsindən sonra onun həyata keçməsi xeyli asanlaşacaq. Çünki rəsmi İrəvan o halda sərbəst və yeganə doğru qərarı verə biləcək.

Ancaq məsələdə ilk baxışda "xırda məsələ" kimi görünən, texniki xarakterli, lakin yetərinə mühüm bir detal var. Bu da ərazidən keçən kommunikasiyaların, o sırada yollar və onların keyfiyyəti ilə bağlıdır.

Yeni tutaq ki, dəhliz bu gün açıldı. Məlumdur ki, Azər-

sina hesablanan vacib məsələlərdəndir. Amma təəssüf ki, Ermənistan sülh müqaviləsinin imzalanmasının vaxtını müxtəlif bəhanələrlə uzadır və iki ölkə arasında razılaşdırılmış bəzi təkliflərini də geri çəkməyə çalışır. Halbuki bu sülh müqaviləsinin imzalanması üçün qalmış məsələlərin

Zəngəzur dəhlizini ləngidən "xırda məsələ" - Ermənistan bunu etməsə...

Politoloq: "Ermənilərin əlinə indiki tarixi şans bir daha düşməyəcək"

baycan öz hissəsinə düşən avtomobil və dəmir yolunun inşasını yekunlaşdırmaq üzrədir. Ermənistan isə faktiki bu illər ərzində əlini ağdan qarayaya vurmayıb. Bu isə həttə anlaşma olsa belə, Zəngəzur dəhlizinin hələ bir müddət, bəlkə də illər uzununu işə düşməyəcəyi anlamına gəlir.

Bəs Ermənistan nəyi gözləyir, ərazidə hansısa inşa işləri gedirmi və bu, nə qədər zaman ala, neçə il çəkə bilər?

Deputat Azər Badamovun sözlərinə görə, Azərbaycanın Ermənistanla göndərdiyi sülh təklifləri iki ölkə arasında münasibətlərin normallaşmasına və əlaqələrin formalaşdırılmasına hesablanıb: "Təkliflərimiz beynəlxalq hüquqa əsaslanır və suveren ölkələr arasında münasibətlərin formalaşma-

kündə Ermənistan Konstitusiyasında ölkəmizə qarşı olan ərazi iddialarından əl çəkməsi və Minsk Qrupunun ləğv olunması üçün müraciətin edilməsi dayanır. Əgər sülh müqaviləsi imzalanarsa, iki ölkə arasında kommunikasiyalar və Zəngəzur dəhlizi də açılacaq. Amma qeyd etmək lazımdır ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması başqa bir sənədlə, 10 noyabr 2023-cü ildə imzalanmış üçtərəfli bəyanatla tənzimlənir. Bu bəyanata görə, Ermənistan sülh müqaviləsinə qədər Zəngəzur dəhlizini açmaq öhdəliyi götürüb. Azərbaycan Zəngəzur dəhlizinə qədər olan bütün kommunikasiyaların tikintisini yekunlaşdırmaq üzrə olduğu halda Ermənistanda heç bir iş görülməyib. Əslində bunun üçün Ermənistanın görməli olduğu

işlərin həcmi o qədər də böyük deyil. Çünki bu istiqamətdə dəmir yolu əvvəldən mövcud olub. Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin açılmasını istəsə, qısa zamanda köhnədən mövcud dəmir yolunu işlək vəziyyətə gətirə bilər. Avtomobil yolunun tikintisi isə müəyyən qədər zaman aparacaq. Ona görə də Ermənistanın Zəngəzur dəhlizini açmaq planları varsa, bu marşrut üzrə yolların təmiri və tikintisi işlərinə başlanmalıdır. Əks halda, biz İran ərazisindən yolumuzu açacağıq və Naxçıvanla yeni kommunikasiya əlaqələrimiz yaranacaq. Ermənistan isə dalanda qalmaqda davam edəcək".

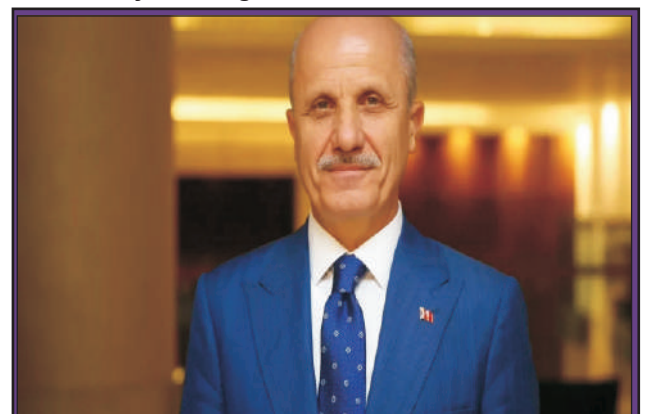
Sabiq deputat, siyasi təhlilçi Sona Əliyeva ermənilərin əlinə indiki tarixi şansın bir daha düşməyəcəyini bildirdi: "Hazırda Ermənistanın

Zəngəzur dəhlizinin öz ərazisindən keçən hissəsini bərpa etməyə və ya yenidən çəkməyə iqtisadi gücü yoxdur. Əgər İrəvan bu məsələdə Bakıdan kömək istəyirsə, biz bu məsələdə də öz gücümüzü və dəstəyimizi ortaya qoya bilərik. Təbii ki, bizim maraqlarımız çərçivəsində məsələnin sürətli həllinin tərəfdarıyıq. Yeni Azərbaycan bu xətti çəkərsə, o zaman bir neçə illik ümumi xəttin gəlirləri Azərbaycana verilməlidir. Belə görünür ki, İrəvanın başqa çıxış yolu da yoxdur. Çünki Ermənistan Rusiyanı bölgəyə buraxmaq istəmir. Sanksiya qəfəsində çırpınan İranın da Ermənistanla bu qədər investisiya ayırmağa gücü yoxdur. Üstəlik, Amerikanın təzyiqi İrəvana farsların Zəngəzura girişinə imkan verməyəcək. Qərb isə Zəngəzur

dəhlizinin açılmasının yox, açılışının yubanmasının tərəfdarıdır. O baxımdan, Qərb də Ermənistanla iqtisadi dəstək verməkdə maraqlı görünür. Yenə də İrəvanın ümidi Bakıya qalır. Əks halda, Azərbaycan daha sərt addımlar atə bilər. Biz Azərbaycan Cümhuriyyətinin varisi olaraq tarixi hüquqlarımızın bərbası üçün əlimizdən gələni etmək haqqında düşünəcəyik. Üstəlik, son zamanlar ermənilər Naxçıvan üçün təhlükə yaradırlar. Tez-tez atəşkəs pozulur. Biz Naxçıvanı dardan, erməni təhlükəsindən qorumaq üçün nələrsə düşünə bilərik. Bunu İrəvanda da yaxşı anlaşırlar. Ona görə də Ermənistan çalışmalıdır ki, böyük sülh sazişi ilə yanaşı, Zəngəzur dəhlizinin açılması prosesini də sürətləndirsin. Tarix ermənilərə bu şansını bir də verməyəcək".

Siyasi analitik Asif Nərimanlı Ermənistanın bütün gücü ilə vaxt qazanmağa cəhd etdiyini vurğuladı:

Qavansir ABBASLI
"Yeni MİSAVAT"

Erol Özvar: "Türkiyə-Azərbaycan Universiteti Türk dünyası üçün əhəmiyyətli nümunə olacaq"

Türkiyə-Azərbaycan Universiteti Türk dünyası üçün əhəmiyyətli bir nümunə olacaq. APA xəbər verir ki, bu barədə Bakıda səfərdə olan Türkiyə Respublikasının Ali Təhsil Şurasının sədri Erol Özvar bildirib.

Onun sözlərinə görə, Türk dünyasında ali təhsil sahəsi üzrə əməkdaşlığı artıracaq bu cür layihələrin sayını daha da artırmaq Türkiyənin ən böyük prioritetidir.

Erol Özvar qeyd edib ki, bu layihə iki ölkənin elm və texnologiya sahəsində əməkdaşlığının ən mühüm əlamətlərindən biridir.

Ali Təhsil Şurasının sədri Türkiyə-Azərbaycan Universitetinin fəaliyyətə Türkiyənin üç tanınmış universitetinin - Orta Doğu Texniki Universiteti (ODTÜ), İstanbul Texniki Universiteti (İTÜ) və Hacettepe Universitetinin proqramları ilə başladığını vurğulayıb.

Qeyd edək ki, 19 fevral 2024-cü il tarixində Ankarada Azərbaycan Elm və Təhsil Nazirliyi ilə Türkiyə Respublikası Ali Təhsil Şurası (YÖK) arasında "Türkiyə-Azərbaycan Universitetinin (TAU) yaradılmasına dair Anlaşma Memorandumu" imzalanıb.

Azərbaycan 3 adda yeni pulemyot istehsal edib

Azərbaycan müdafiə sənayesi kompleksinin istehsal etdiyi üç adda yeni pulemyot Bakıda keçirilən "ADEX" sərgisində nümayişə çıxarılıb.

APA-nın məlumatına görə, kalibri 14,5 x114 olan AZ 14.5 adlı bu silah yüngül zirehli texnikalara quraşdırılmaqla tətbiq edilir.

Kalibri 12,7x108 olan və yüngül zirehli texnikalara quraşdırılan İPP 12.7 AH 12.7 pulemyotları yüngül zirehli texnikaları məhv etmək qabiliyyətinə malikdir.

Qış sərt olarsa

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

"Adın nədir - Daşdəmir,
 Yumşalısan, yumşalı!"

(ata sözü)

Quru sərhədləri bağlı olsa da vətənimizə payız gəlmişdir, xoş gəlib, səfa gətirmişdir. Qədim dövrlərdə payız toy fəslə sayılırdı, çünki insanlar məhsulu payızda yığırdılar. İndi, məşallah, il uzunlu məhsul yetişdirə bilirik, qeyri-neft sektorumuz inkişaf etməkdədir, ona görə bu saat Bakıda bütün kolbasa-sosiskanın tərkibi Hindistandan gələn qoca camış ətidir.

Sevindirici haldır. Çünki Hindistan camışlarında fəlsəfəyə, yoqaya, qədim Şərq müdrikliyinə meyl olur. Biz bu ətdən çox yesək müdrikləşər, sakitləşərək. Yoxsa Beyləqan qoçunun ətinə yeyib bir-birimizə kəllə atırdıq, Bərdə danalarının budu sayəsində millət dayanmadan dingildəşirdi, Leş Tofiyin tədarük etdiyi eşşək və at əti bizi hara istiqamətləndirirdi, ta onu yazmıram, özünü təxmin eləyin.

Camış qatığı yeyən övrətlərin oğlan doğmaq ehtimalı da yüksəlir, bunu yadda saxlayın.

Bəli, indi məhərrəmlik, oruc və may ayından başqa bütün aylarda evlənməyə həvəs yaranmışdır. Nəticədə uşaqlar da ilin bütün aylarında doğulur. Lakin uşaq sayında ciddi azalma müşahidə edilir. Bunu rəsmi orqanlar da sentyabrın 15-də - Milli Bilik Günündə etiraf etdilər.

Doğrudan da uşaqlar gözgörsə azalır. Örnək üçün, 2019-cu ildə 1-ci sinif gedən uşaqların sayı 159 min 644 nəfər olub. 2020-ci ildə bu rəqəm 156 min 328-ə düşüb. 2021-də 153.822, 2022-də isə 151.560 olub. 2024-cü ildə "birincilər"ın sayı daha kəskin azalaraq 132 min 261-ə düşüb.

Buradan belə nəticəyə gələ bilərik ki, 1-ci sinif şagirdlərimizin sayı 5 il ərzində 27 min 383 uşaq qədər azalmışdır. Yəqin bu cür davam eləsə yaxın gələcəkdə biz Avropanın gününə düşəcəyik, xaricdən camaat gətirməyə məcbur olacağıq. Putinin sözü olmasın, siz Parisdəki kimi yaşamaq istəyirsiniz?

Sözğəlişi, indi bu dəqiqə ən güclü futbol komandamızda bir cüt azərbaycanlı futbolçu qalıb, əgər millət azalmağa davam eləsə necə olacaq? Nazir müavinini Bolqarıstandan getiririk, nazirin özünü də gətirməli olarıq. Bu isə milli mentalitetimizə ziyandır.

Onu da anlamıram ki, millət niyə uşaq sayının artınmasında maraqlı deyil. Ta hökumət sizə hansı yayğını göstərməlidir? Ət-yağı yuxarıda yazdım. Haradan olsa tapırlar, daşıyırlar ki, ac qalmayasınız. Uşaq pulu, ünvanlı və ünvansız yardımlar zibil kimi. Hamilə qadınlar dövlət qayğısı altında, doğuş, sancı, təkpikləmə, ürəkbulanma, mama-ça-filan hamısı pulsuz, dövlət proqramıdır. Uşaq 1 yaşa çatana qədər pampersini, soskasını, kaşa-maşasını icra başçısı verir. Təzəlikcə hansısa uşaq evində balacaya kimə şapalaq vurmuşdu, aləm bir-birinə dəydi. Ancaq "birinci"lərin sayı artmır ki, artmır. Bəlkə də onları kiməsə kütləvi şəkildə oğurlayır. Məsələn, uçan boşqablar. Ağılıma başqa variant gəlmir ki? Sirri-xudadır. Möcüzədir.

Hətta ola bilsin uşaqların çoxu birbaşa "ikinci" sinifə gedir, ona görə "birinci"lər azalır. Bu versiya üzərində dayanmaq olar. Vunderkind, kəllə uşaqlar varsa, əlifbanı, vurma cədvəlini əzbər bilirsə, niyə boş-boşuna birinci sinifə də gəlib-getsin?

Sonda bir hava xəbəri. Mövzumuzə dəxli görünməsə də, fırladıb əlaqələndirərdim, vaxtım azdır, elə bu cür - əlaqəsiz oxuyun. Guya bütün işləriniz əlaqəlidir, qalıb elə mənim cızmaqaram...

Kimlərsə ötən günlərdə şayiə yaymışdı, guya qış sərt gələcəkmiş. Əhəli qorxuya düşmüş, büzüşmüşdü. Neçə adam qalın yorğan sırdırdı, gözümle görmüşəm. Məşədən Tarqoviya odun gətirənlər vardı. Allaha şükür, hava bürosu tez təkzib yaydı, dedilər qışın necə keçəcəyini indidən dəqiq bilmək mümkün deyil.

Ancaq, mənə, bir detal hökumətin diqqətini çəkmişdi, o da məhz sərtlik idi. Bizimlə heç kim sərt ola bilməz, o cümlədən qış.

Mesaj budur.

Ermənistanın 4 ildir Azərbaycanla ədalətli sülh müqaviləsindən yayınmasının səbəblərindən biri, bəlkə də birincisi, şübhəsiz, onun xarici havadarlarının tutduğu qızıqsırdıcı mövqedir. Erməni radikal revanşistlər, - təəssüf ki, onlar hakimiyyətdə də az deyil, - məhz həmin havadar-kuratorların şirnikləndirici vədlərinə aldanaraq, bölgədə daimi sülh və əməkdaşlığın bərqərar olunmasını, iki qonşu xalqın barışmasını əngəlləməyə çalışırlar.

Onlardan biri də Paşinyan hökuməti tərəfindən Ermənistanı girişi qadağan edilmiş, Rusiya Dövlət Dumasının MDB işləri üzrə komitəsi sədrinin birinci müavini, Rusiyadakı hakim "Vahid Rusiya" partiyasının üzvü Konstantin Zatulindir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə vaxtaşırı həqarət edən bu zat yenə revanşistləri qızıqsırdan açıqlama verib.

Sitat: "Ermənistan baş naziri hesab edir ki, erməni xalqının qəhrəmanlıq mübarizəsini və erməni soyqırımını qurbanlarını unutmaq lazımdır. O, erməni xalqını inandırmaq istəyir ki, hətta dövlətçiliyin olmadığı bir zamanda erməni xalqını birləşdirən və qoruyub saxlayan Ermənistan kilsəsi də Bizans imperiyası dövründən bəri xarici agent olub". Görəsən, erməni xalqının hansı "qəhrəmanlıq mübarizəsi"ndən söhbət gedir. Aydındır ki, K.Zatulın Qarabağdakı gorbəgər olmuş separatçı xunta rejimini nəzərdə tutur. Azərbaycanın Rusiyadakı sabiq səfiri Polad Bülbüloğlu bu il sentyabrın 2-də miflik "artsax"ın "müstəqillik günü" ilə bağlı K.Zatulinin erməni xalqına son dərəcə tənqidatçı, ərazi bütövlüyümüzə saymazlıq tənqidi cavab olaraq Rusiya Dövlət Dumasının sədri Vyacheslav Volodine məktub yazmış, bu zatla bağlı tədbir görülməsini xahiş etmişdi. Amma belə görünür Zatulın öz ənənəvi amluasıdır. Görəsən niyə?

"Onun "qəhrəman" adlandırdığı erməni hərbiçilər işğalçı ordunun əsgərləri və separatçı silahlı birləşmələrin üzvləri idi. Qəhrəman öz vətəninə qoruyan xalq və əsgərə deyilir. Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin əsgərləri isə 2020-ci ilə qədər Azərbaycan ərazilərini işğalda saxlayıblar və bu, qəhrəmanlıq deyil. Əgər müharibə olmasaydı, Paşinyan indi nə sülhdən danışardı, nə də

Əbləh Zatulın köhnə ampluasında - Bakı cəzalanmasını istəmişdi...

Putinin deputatı işğalı və terroru "erməni xalqının qəhrəmanlıq mübarizəsi" adlandırır; **hərbi ekspert:** "Qəhrəman öz vətəninə qoruyan xalq və əsgərə deyilir, erməni ordusu isə..."

onun ali baş komandanı olduğu işğalçı ordu Qarabağdan çıxardı. Eləcə də "artsax özünümüdafiə batalyonu" adlanan, əslində Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin Qarabağda olan korpusu terrorçu əməllərinə son qoyardılar. Ona görə də terrorçu və işğalçı ordunun hərbiçiləri qəhrəman adlana bilməz. Sadəcə, Zatulın erməni xalqının könlünü almaq üçün yenə danışır, - bu sözləri "Yeni Müsavat"a **hərbi ekspert Ramil Məmmədli** Zatulınə cavabında qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, Zatulın hakim partiyanın deputatıdır və bununla bağlı "Vahid Rusiya"ya etiraz məktubu göndərilmək olar. Hərbi analitikin fikrincə, Zatulınə töhmət verilsə belə, mövqeyini dəyişməyəcək: "Onun belə necə verilibsə, Ermənistan girişinə stop qoyulub. Bu şəxs anlamır ki, hər çıxışı Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinə xələl gətirir. İki qonşu ölkənin Moskvada imzaladığı strateji müttəfiqlik bəyannaməsi var və sənəddə bir sıra vacib bəndlər yer alır. Onlardan biri də tərəflərin biri-birinə qarşı propoqanda aparmaması, separa-

tizmə qarşı birgə mübarizə və ərazi bütövlüyünə qarşıqlı hörmətə əsaslanır. Amma Zatulın razılaşdırılmış bəndlərin heç birinə riayət etmir. Söhbət qanunverici orqanın üzvündən və iqtidar partiyasının deputatından gedir. Halbuki Azərbaycan parlamentinin heç bir üzvü Rusiyaya hörmətsizlik etməyib. Bəli, Rusiyanın siyasətini tənqid edənlər olub, bu da normaldır, amma belə sayğısız çıxışlara yol verilməyib. Ona görə də Zatulın cavabını almalıdır".

Hərbi ekspert hesab edir ki, Ermənistan ərazilərinə hücum olsaydı və onlar öz şəhərlərini qorusaydılar, Zatulın haqlı sayıla bilərdi: "Ancaq müharibə Azərbaycan ərazilərində gedib. Zatulinin partiyasının sədri Putin müharibənin ilk vaxtlarında bəyan edib ki, döyüşlər Azərbaycanın tərəfinə düşsə, onun İrəvana girişinə qadağa qoyulduğunu görə acısından bilmir ki, nə desin. Həm Ermənistan hakimiyyətini, həm Azərbaycanı ittiham edir. Guya erməni xalqının təəssübünü çəkir. Əslində aldığı rüşvətlərin əvəzinə ödəyir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

ABŞ-ın Güney Qafqaz siyasətini sülhməramlı saymaq mümkün deyil. Vəşinqtonun məramının bədniiyyəti olduğunu onun Ermənistanla münasibətindən qabarıq şəkkildə görmək olar. Sözdə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanmasının tərəfdarı kimi çıxış etməyi xoşlayan Amerika gerçəkdə sülhə ciddi əngəllər yaratmaqla, həttə bölgəyə yönəlik böyük xaos planı ilə məşğuldur. Ki, həmin xaosu idarə edib regionu öz nəzarətində saxlaya bilsin.

Revanşist ovqatın güclü olduğu kapitulyant ölkəyə ordu qurmağa kömək etməyin, sentyabrın 19-da Konqresdə dinləmələr keçirib keçmiş xunta rejiminin nümayəndəsini ora çıxış üçün dəvət etməyin ayrı hansı adı ola bilər ki? Ermənistan Müdafiə Nazirliyində Pentaqon təlimatçılarıнын oturması, vaxtaşırı keçirilən ortaq təlimlər, Azərbaycanla sərhədə Amerika

ABS-in xaos planı: Ermənistan revanşa hazırlanır - Prezidentdən son xəbərdarlıq

Polkovnik: "Erməni ordusu Azərbaycana qarşı təxribat törədəcəksə, elə cavab alacaq ki, dirçəlməsi və hücum ordusuna çevrilməsi bir daha mümkün olmayacaq"

şizmi bir az da körükleyir, İrəvanı sülh müqaviləsi imzalamaq istəyindən uzaqlaşdırır. Nə barədə ki, Prezident İlham Əliyev sentyabrın 24-də VII çağırış Milli Məclisin ilk iclasındakı çıxışında açıq xəbərdarlıq edib.

“Ermənistanda revanşist qüvvələr baş qaldırır. Bu, tək-cə marginal siyasi ünsürlər deyil, eyni zamanda buqünkü

silah, sursat göndərilir. Yeni Ermənistanı bizə qarşı yönəltmək üçün bəzi Qərb dövlətlərinin planları göz qabağındadır. Təbii, onları erməni xalqı maraqlandırmır. Erməni xalqı onlar üçün, sadəcə, bir alət, vasitədir ki, Azərbaycanı daim təzyiq altında saxlasınlar, Ermənistan ərazisindən istifadə edərək Azərbaycan və digər

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, son zamanlar Cənubi Qafqazda gərginliyin gün-gündən artması müşahidə olunur. Bu gərginliyin artmasında isə Fransa və ABŞ-ın daha çox maraqlı olduğu görünür. Gərginliyin əsas səbəbləri Ermənistanın silahlandırılması, Ermənistan

Bakı və Moskva xarici siyasi koordinasiyanı gücləndirir

Bakı və Moskva həm ikitərəfli formatda, həm də müxtəlif beynəlxalq platformalarda xarici siyasəti koordinasiyanı daha da gücləndirməyi hədəfləyib. Bu məsələ Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyevin Rusiya xarici işlər nazirinin müavini Mixail Boqdanovla görüşündə müzakirə olunub.

prioritet məsələlərdən olduğunu deməsi o deməkdir ki, ölkəmizin lideri müharibə təhlükəsinin get-gedə artdığını dəqiq bilir. Çünki Prezident bizlərdən, hamıdan daha çox informasiyaya malikdir.

Ermenistanın hücum ordusu qura biləcəyi sualı isə belə cavab verə bilərəm ki, 2020-ci ildə 44 gün ərzində dağılmış və aradan keçən 4 il müddətində də başına bir neçə dəfə ağır zərbə vurulmuş ordunun yaxın illərdə mükəmməl orduya çevrilməsi mümkünsüzdür".

Ekspertin sözlərinə görə, Ermənistan ordusu o dərəcədə darmadağın vəziyyətə salınıb ki, onun özünə gəlməsi asan deyil: “Düzdür, onlara müasir silahlar verilir, ancaq şəxsi heyətin yüksək səviyyədə hazırlanması elə də asan deyil. Buna müddət lazımdır. Bundan sonra ən azı iki il bu marionet ordunu hücumla hazır ordu səviyyəsinə qaldırmaq mümkün deyil. Ermənistanın sülh müqaviləsi danışıqlarını uzatmaqla vaxt udmaq məqsədi də bunun üçündür ki, ordusunu qeyd

olunan səviyyəyə gətirib çatdırırlar. Bununla belə, qarşıdakı yaxın dövrlərdə, həmişə olduğu kimi, Ermənistan Azərbaycana qarşı müəyyən hərbi təxribatlar həyata keçirə bilər. Gərginliyi artırmaq üçün müxtəlif təxribatlar ola bilər. Məqsəd də bu ola bilər ki, bu təxribatlarla Qərb dövlətlərinin və beynəlxalq təşkilatların əlinə Azərbaycana qarşı sanksiyalar tətbiq etmək bəhanəsi düşsün. Şübhəsiz ki, Azərbaycan Ordusu istənilən təxribata sərt cavab verəcək və bərpa olunmaq istəyən erməni ordusunu təzədən tamamilə məhv edəcək. Azərbaycan Ordusu 44 günlük müharibədən sonra daha da güclənib. Ən müasir silahlarla təmin olunub. Ermənistan ordusunun aldığı silahlara alternativ silahlara malik güclü Azərbaycan Ordusu mövcuddur. Ermənistan ordusu Azərbaycana qarşı təxribat törədəcəksə, elə cavab alacaq ki, dirçəlməsi və hücum ordusuna çevirilməsi bir daha mümkün olmayacaq”.

Etibar SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”

istehsalı olan silahların və erməni əsilli Amerika hərbiçilərinin yerləşdirilməsi təbii ki, Vaşinqtonun heç də barışıq planlarının xəbərçisi sayılmaz. Bu da növbəti fakt.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, 9-20 sentyabr tarixlərində ABŞ-ın Kanzas Milli Qvardiyasının əsgərləri Ermənistan Silahlı Qüvvələri ilə “kiçik zabitlərin ixtisaslarının artırılması üzrə təcrübə mübadiləsi” üçün Ermənistanda olublar. “Təlimlər peşəkar serjant korpusu formalaşdırmaq və inkişaf etdirmək, qabaqcıl təcrübə mübadiləsi aparmaq məqsədi daşıyıb”, - məlumatda bildirilir.

ABŞ-in Ermənistandakı səfirliyindən verilən məlumata görə, "Phoenix Platoon" ("Feniks təqımı") proqramı artıq 8 ildir ki, həyata keçirilir. Əsas diqqət peşəkar serjant heyətinin hazırlığına yönəldilib.

Bu qəbildən hərbi hazır-
lıqlar əlbəttə ki, rəsmilər də
daxil, erməni tərəfində revan-

Ermənistan hakimiyyəti bu fikirlərlə, bu xülyalarla yaşayır", - deyə dövlət başçısı qeyd edib.

Onların 2-ci Qarabağ müharibəsinin və antiteror əməliyyatının nəticələri ilə barışmaq istəmədiklərini vurğulayan Prezident ardınca vurğulayıb: “Üzdə bunu desələr də, onların işləri, siyasətləri, addımları tam əks mənzərəyə yaraşır. Bu günə qədər heç bir funksional məhiyyət daşımayan Minsk Qrupunun formal olaraq saxlanması da məhz buna dəlilət edir”.

Prezident həmçinin Ermənistanın silahlandırılması məsələsinə də toxunub: “Biz şərti sərhəddə möhkəmlənirik, çünki hər an Ermənistandan istənilən təcridat gözləmək olar və Ermənistan tərəfi həm kütləvi surətdə silahlanır, eyni zamanda xarici ölkələrlə, özü də böyük dövlətlərlə hərbi təlimlər keçirir. Ermənistan Qərbi ölkələrindən

Ermənistanın qonşuları üçün təhdid mənbələri yaratsınlar və beləliklə, öz maraqlarını təmin etsinlər”.

İlham Əliyev habelə bildirib ki, Ermənistan silah üçün nəzərdə tutulan Sülh Fondundan istifadə edir, Fransadan pulsuz silah alır, ona görə bu, ciddi məsələdir. Bakının şərtlərinin yerində qaldığını xatırladan dövlət başçısı həmçinin qeyd edib: "Ermənistanı silahlandıranlar bilməlidir ki, bütün gələcək hadisələrə görə birbaşa onlar cavabdehlik daşıyacaqlar. Təbii olaraq bizə qarşı rəsmi ərazi iddialarına son qoyulmalıdır. Onların konstitusiyasına dəyişiklik edilməlidir, Minsk Qrupu ləğv olunmalıdır".

Qərb, əsasən də Fransa və ABŞ Ermənistana eyni zamanda müasir silahlar göndərir. Yeni bir tərəfdən silahlandırma, o biri tərəfdən təlim-tədris həyata keçirilir. Bəs ABŞ başda olmaqla, Qərb marionet Ermənistana hücum ordusu qura biləcəkmi?

hakimiyyətinin nümayəndələrinin sərəsm bəyanatlar verməsi, revanşist meyllərin artması, Fransa, ABŞ və digər ölkələrin erməni revanşizmini həvəsləndirən siyasət yürütməsidir: "ABŞ-ın Ermənistana həm silahlar göndərməsi, həm də birgə təlimlər keçməsi, hərbcilərini təcrübə mübadiləsi üçün Ermənistana göndərməsi ondan xəbər verir ki, Ermənistanı bütün istiqamətlərdə müharibəyə hazırlayırlar. Yəni hazırlıq təkcə silahlandırma istiqamətində aparılır, paralel olaraq təlimlər, təcrübə mübadiləsi istiqamətində həyata keçirilir. Bu proses Cənubi Qafqaz üçün təhlükə yaranması və təhlükəsinin get-gedə güclənməsi deməkdir. Prezident İlham Əliyevin Milli Məclisdə çıxışında dediyi bir sıra fikirlər, xəbərdarlıqlar da təsəddüfi deyil. Prezidentin ordumuzun bundan sonra daha da gücləndiriləcəyini

Qərblə Rusiya arasında çoxbaşı oyun oynamağa çalışan Ermənistan eyni zamanda İranla is-ti münasibətlər saxlamağa səy edir. Belə ki, bu həftəsonu - oktyabrın 1-də İrəvanda İranın xaricdəki ilk və ən böyük ticarət mərkəzinin açılması gözlənilir.

İranın İnkişaf və Ticarət Təşkilatının dəstəyi ilə yaradılan ticarət mərkəzinin sahəsi 18 min kvadratmetrdən çoxdur. Mərkəzin 10.000 kvadratmetrlük sərgi sahəsinə xüsusi sənaye sahələrinin məhsullarını nümayiş etdirmək üçün istifadə oluna bilən müxtəlif ölçülü 107 pavilyon daxildir. Ticarət mərkəzi həmçinin işgüzar görüşlər üçün konfrans zalı (B2B) və tədbirlər, konfranslar və festivallar üçün açıq yerlə təchiz olunub. İranın onun inşasına 5 milyon dollar xərclədiyi deyilir.

Bildirilib ki, açılış mərasimində İranın sənaye, mədəni və ticarət naziri Məhəmməd Ətabək, Ermənistanın iqtisadiyyat naziri Gevorg Papoyan, eləcə də İranın ən böyük sənaye mərkəzlərinin rəhbərləri və iş adamları iştirak edəcəklər.

Qeyd edək ki, mərkəzin açılışı hələ 2023-cü ilin əvvəlinə planlaşdırılırdı. İrəvanda mərkəzi İranın Avrasiya İqtisadi İttifaqına açılan qapısı kimi qiymətləndirir, onun İranla Ermənistan arasında ticari-iqtisadi əlaqələrin yeni mərhələyə çıxmasına səbəb olacağını iddia edirlər. Məlumdur ki, İran 2018-ci ildən - Tramp hakimiyyəti ona qarşı sanksiyaları sərtləşdirdikdən sonra Ali ilə əməkdaşlıq məsələsini qabartmağa başlayıb. İrəh hakimiyyəti xüsusilə 2022-ci ildə Ukraynada işğalçı müharibə başladıqdan sonra Rusiya ilə sürətlə yaxınlaşır. Ali-yə inteqrasiya bu prosesin bir istiqamətidir. Bu ilin avqustunda Tehranın rəsmən ittifaqda müşahidəçi statusu almaq üçün müraciət etdiyi açıqlanıb.

Bu mərkəz Ermənistanla hansı iqtisadi üstünlüklər vəd edir və İrəvanın Qərblə, Avropa Birliyi ilə yaxınlaşmaq planlarına zərbə vura bilərmi? "Üç dovşan" dalınca qa-çan Ermənistanın xarici siyasət kursunun faş olacağı gün uzaqdırmı?

İrəvanın özünü İranın Ali-yə açılan pəncərəsi kimi təqdim etməsi, yumşaq desək, gülüş doğurur. Baxmayaraq ki, İranın Ali üzvü olan ölkələrdən quru sərhədi yalnız Ermənistanla mövcuddur, bunun Tehrana ciddi üstünlük qazandırdığını söyləmək mümkün deyil. Çünki Ermənistanın digər Ali üzvlərinin heç biri ilə ortaq sərhədi yoxdur. İran Qazaxıstan və Qırğızıstanla ticari-iqtisadi əlaqələrini Türkmənistan, yaxud Xəzər dənizi vasitəsilə inkişaf etdirmək imkanında-

"Üç ağa"ya qulluq edən İrəvan

Ermənistanın Rusiyaya sanksiyalı malları çatdırılmasında İran da bir həlqə olaraq iştirak edir; Tehran ən böyük ticarət mərkəzini o ölkədə açsa...

dır. Rusiya ilə əlaqələr isə bu iki istiqamətdən əlavə Azərbaycan üzərindən də həyata keçirilir - Şimal-Cənub dəhlizi vasitəsilə.

İrəvanın Ali daxilində aparıcı rolunun olmaması şəraitində İrana təşkilat çərçivəsində hansısa üstünlük, güzəşt təmin etməsi də real deyil. Rusiyanın yaratdığı və bilavasitə patronajlıq etdiyi təşkilatda Ermənistanın söz sahibliyinin olması aydın məsələdir ki, mümkün deyil. Bu baxımdan, ermənilərin İran üçün Ali qapısı roluna iddiaları elə iddia olaraq qalacaq...

İranla Ermənistanın siyasi yaxınlığı fonunda iqtisadi əlaqələrdəki dinamika diqqəti cəlb edir. Belə ki, 2022-ci ildə Ermənistan-İran ticarətinin həcmi 714 milyon dollar təşkil edib. Ermənistan Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2023-cü ildə Ermənistan və İran arasında ticarət dövriyyəsi 2022-ci ilə müqayisədə 2,5 faiz azalaraq 692 milyon 496 min dollar təşkil edib. Bunun çox böyük hissəsi İranın Ermənistanla ixracıdır. Ötən il İranın Ermənistanla ixrac etdiyi əsas məhsullar mayeləşdirilmiş təbii qaz, dəmir və polad məfə-tillər, bitum, yüngül yağlar və əlaqədar məhsullar, ərinməmiş dəmir və polad məmulatları, bitumlu mineral yağlar, döşəmə örtükləri, maye krem, xətti alkil benzol və fitinqlər olub.

"Tehran Times" xəbər verir ki, İran Gömrük İdarəsinin hicri ilinin ilk 5 ayı (2024-cü il martın 20-dən avqustun 21-dək) hesabatına əsasən, Ermənistan İranın geniş regionda on ən böyük ticarət tē-

rəfdaşı sırasındadır. Ölkələr arasında qeyri-neft və qaz ticarətinin həcmi illik müqayisədə 6 faiz artaraq təxminən 192 milyon dollara çatıb.

Qeyd olunur ki, son bir neçə ayda İran və Ermənistan iqtisadi əlaqələri intensivləşdirib. Fevral ayında Teh-randa iqtisadi məsələlər üzrə hökumətlərarası komissiya-nın iclasında təxminən 19 sənəd imzalanıb. Ermənistan baş nazirinin müavini Mher Qriqoryan bildirib ki, hər iki ölkə ticarət dövriyyəsini 3 milyard dollara çatdırmaqla bə-lər.

İranla Ermənistanın ticarətində təbii qaz böyük paya malikdir. Hər il İrandan Ermənistanla 365 milyon kubmetr qaz ixrac edilir. 2009-cu ildən icrasına başlanan "Elektrik enerjisi üçün qaz" müqaviləsi çərçivəsində Ermənistan İrandan aldığı qazla elektrik enerjisi istehsal edir, bir hissəsinə qazın dəyəri kimi İranın şimal əyalətlərinə ötürür. Bir kubmetr qazdan 4-4,5 kVt/saat elektrik enerjisi əldə olunur, bunun 3 kVt/saati İrana ötürülür, qalanını Ermənistan aztəminatlı istehlakçılara verir. Ötən il əldə olunan razılaşmaya əsasən İrandan Ermənistanla qaz, oradan gəriy elektrik enerjisi ixracının ikiqat artırılması nəzərdə tutulur. Ermənistan ərazi idarəetmə və infrastruktur nazirinin müavini Hakob Vardanyanın dediyinə görə, İran-Ermənistan qaz kəmərinin ötürmə qabiliyyəti 2,3 milyard kubmetrə çatır. İlk mərhələdə İrandan qaz nəqlinin gündə 2 milyon kubmetrə və ya ildə 730 milyon kubmetrə çatdırılması planlaşdırılır.

Maraqlıdır ki, İranla Ermənistanın qaz razılaşması Rusiyada ciddi qıcıq oyatmaqdadır. Rusiya ekspertləri ölkə hakimiyyətindən Ermənistanla satılan qazın qiymətinin qaldırılmasını tələb edir. İrəvan ildə Rusiyadan güzəştli qiymətlə orta hesabla, 2,5-2,6 milyard kubmetr qaz alır. Bəzi mənbələr 2025-ci ildən İrəvan üçün qaz qiymətlərinin artırılacağını bildirirlər.

Baxmayaraq ki, Ukraynadakı işğalçı müharibədə İranın Rusiyaya dəstəyi getdikcə artır və bu, Qərbdə kəskin narazılığa, Tehrana qarşı sanksiyaların sərtləşdirilməsinə səbəb olur, Ermənistan hakimiyyəti ölkədə Qərb maliyyə qurumlarının iştirakı ilə icra olunan infrastruktur layihələrinə İran şirkətlərini cəlb etməkdən çəkinmir. Belə müqavilələrdən biri 2024-cü il fevralın 12-də Ermənistanın Yol Departamenti ilə İranın "Abad Rahan Pars" beynəlxalq qrupu və "Tunel Garden Ariana" şirkəti arasında imzalanıb. Müqavilə Şimal-Cənub yol dəhlizinin investisiya proqramının Aqarak-Vardanidzor yolunun (təxminən 21 km) tikintisini nəzərdə tutan 4-cü tranş çərçivəsində Vardanidzordan tunel çıxışına qədər (təxminən 11 km) olan hissənin tikintisini nəzərdə tutur.

Departamentin rəhbəri Qor Avetisyanın verdiyi məlumatdan aydın olur ki, müqavilə ilə ilk dəfədir Şimal-Cənub avtomagistralının cənub hissəsində tikinti başlanır. 32 km-lik bu hissənin tikintisi 214 milyon dollara başa gələcək və 3 ildən sonra tamamlanacaq. Bu hissədəki Kacaran tunelinin tikintisi ayrıca layihədir, onun icrası üçün hələ tender elan olun-

mayıb. Ümumi uzunluğu 43 km olan Kacaran-Aqarak yolunun 32 km-lik hissəsini İran şirkətləri tikəcək. Layihə Avrasiya İnkişaf Bankının kreditləri və Ermənistan Respublikasının birgə vəsaitləri hesabına maliyyələşdirilir. Qalan hissənin maliyyələşməsi üçün investor banka müraciət olunub. İrəvan rəsmisinin dediyinə görə, magistralın Sisiyan-Artaşat hissəsinin layihələndirilməsinin 2025-ci ildə başa çatdırılması nəzərdə tutulur.

Ermənistan yalnız İranla deyil, Rusiya ilə də qarşılıqlı ticarətini artırır. 2022-ci ildən bəri bu sahədə on dəfəyə yaxın artım var - Rusiyadan və Rusiyaya əsasən sanksiyalı malların reixracı hesabına. Belə ki, 2023-cü ildə Ermənistanın ixracı illik ifadədə 55,3 faiz - 5,4 milyard dollardan (2022) 8,4 milyard dollara qədər artıb. Eyni zamanda idxal 40,2 faiz artaraq 8,8 milyard dollardan 12,3 milyard dollara yüksəlib. Son iki ildə ixrac və idxal müvafiq olaraq 2,8 və 2,3 dəfə artıb.

2023-cü ildə Ermənistanın ixracının 34,4 faizii, yeni üçdə birindən çoxu Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri (BƏƏ) və Honq Konqa gedib. Ən böyük ixrac istiqaməti 40,6 faizlə Rusiya olub. Beləliklə, bu üç dövlət 2023-cü ildə ixracın 75 faizini təşkil edib. Qeyd edək ki, 2021-ci ildə BƏƏ və Honq Konq Ermənistanın ixracının cəmi 2,8 faizini (84 milyon dollar) təşkil edib.

Faktiki olaraq iki il ərzində BƏƏ və Honq Konqa ixracda 35 dəfə artım müşahidə olunub. 2023-cü ildə ümumi idxal və ixrac artımı 40 faizi ötsə də, reallıq başqadır. Belə ki, Rusiya, BƏƏ və Honq Konq istisna olmaqla, digər ölkələrə ixrac 2023-cü ildə 12,2 faiz azalıb. Son 2 ildə bu 3 ölkə istisna olmaqla, ümumi artım 2,8 dəfə olmaqla ixracın artımı cəmi 0,6 faiz təşkil edib. Yeni son iki ildə ixracın artımı yalnız Rusiya, BƏƏ və Honq Konq istiqamətində müşahidə olunub. Bu ölkələrə ixracda 0,9 milyard dollardan (2021) 6,3 milyard dollara qədər 6,8 dəfə əhəmiyyətli artım qeydə alınıb. İdxala gəlincə, qeyd etmək lazımdır ki, BƏƏ və Honq Konq Ermənistanın idxal dinamikasında minimal rol oynayır, artım əsasən Rusiyadan idxal hesabına təmin edilib. Rusiyadan idxal edilən malların bir hissəsi BƏƏ və Honq Konq reeksport olunub.

Ermənistanın Rusiyaya sanksiyalı malları çatdırılmasında İran da bir həlqə olaraq iştirak edir. Xarici mətbuatda yer alan məlumatlardan aydın olur ki, Ermənistan Rusiyaya ixracı qadağan olunmuş irihəcmli yükləri Rusiyaya İran üzərindən çatdırır. Bu açıq oyuna baxmayaraq, ABŞ və Avropa İttifaqı Ermənistanla qarşı hər hansı məhdudlaşdırıcı addım atmır...

□ Dünya SAKİT, "Yeni Məşavət"

İsrail ordusu yenidən Beyruta zərbə endirib, 5 nəfər ölüb

İsrailin Beyruta hava hücumu nəticəsində 5 nəfər ölüb, 11 nəfər yaralanıb.

APA xəbər verir ki, bu barədə Livan televiziyası məlumat yayıb.

İsrail mənbələri isə hücumun məqsədinin "Hizbullah"ın raket bölməsinin komandirini zərərsizləşdirmək olduğunu bildirib.

Rusiyada yeni qanun qüvvəyə minib. Həmin qanuna görə, ölkədə işləyən bütün miqrantlar, futbol termini ilə yazsaq, oyundankənar duruma - “ofsayd”a düşüblər (Haqqm.az).

Söhbət ondan gedir ki, bundan sonra onlara nikaha daxil olmaq, nəqliyyat vasitələrini idarə etmək, sürücülük vəsiqəsi almaq, bank hesabı açmaq, əmlakı öz adına qeydiyyatdan keçirmək, yaşayış yerini dəyişmək, Rusiya Federasiyası subyektinin ərazisindən kənara çıxmaq, daşınmaz əmlak və nəqliyyat vasitələri almaq, fərdi sahibkar olmaq, kredit götürmək, pul köçürmələri həyata keçirmək və s. qadağan edilir.

Artıq Moskva vilayətində miqrantlara şaurma, spirtli içkilər, tütün satışı, sosial xidmətlər, idman, mədəniyyət,

Rusiya DİN-in birinci müavini Aleksandr Qorovoy bugünlərdə məlumat vermişdi ki, reyestrə daxil edildikdən sonra qeyri-qanuni miqrantlar ciddi məhdudiyyətlərlə üzləşəcəklər. “Onlar nəqliyyat vasitələrini idarə edə, bank xidmətlərindən istifadə edə, əmlak qeydiyyatından keçə, nikah bağlaya və poza, uşaqları uşaq bağçalarına və məktəblərə qeydiyyatdan keçirə bilməyəcəklər”, - deyə Qorovoy bildirmişdi.

Layihənin səmərəli həyata keçirilməsi üçün DİN adları keçirilən xidmətləri göstərən

Rusiya qapalı ölkəyə çevrilir: miqrantlara qadağa - yüz minlərlə azərbaycanlı...

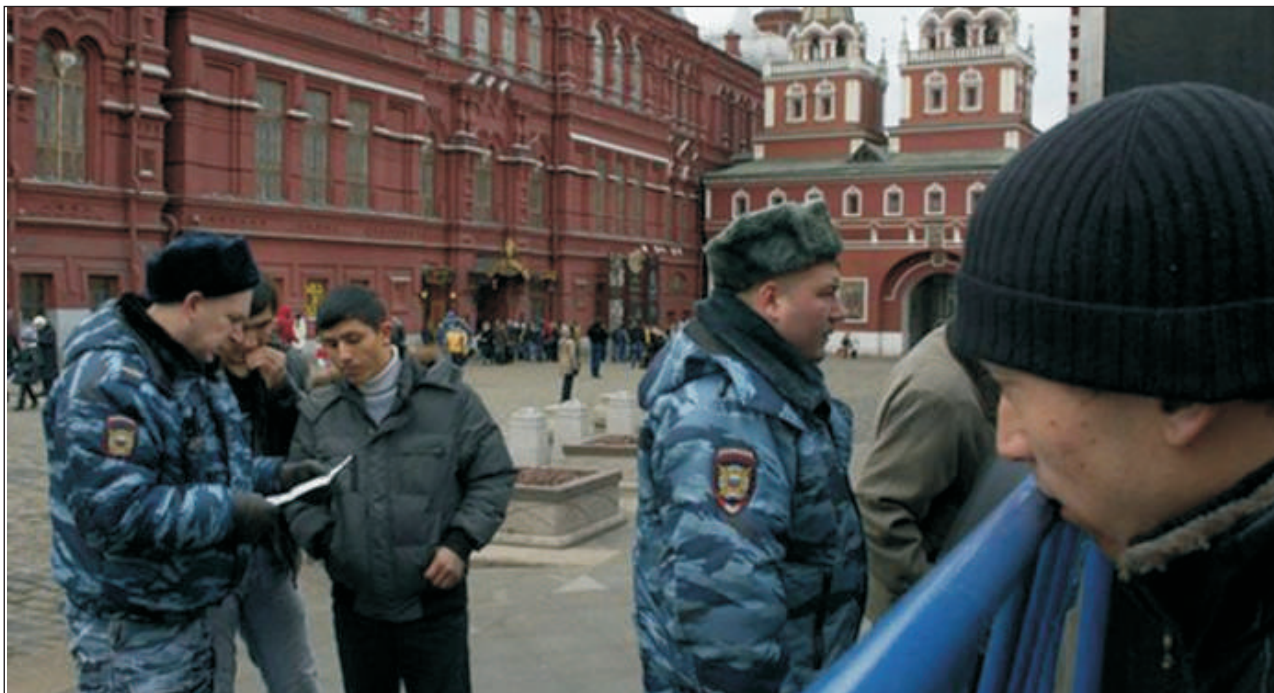
Çingiz Qənizadə: “Bu qanun dövlətin təhlükəsizliyinə xidmət edir”

Əkrəm Həsənov: “Əsas məqsəd Rusiya vətəndaşlığının qəbul etdirilməsidir”

periya ölkələrindən 100 minlərlə miqrant yaşayır. Bəzi cinayətlərin açılması zamanı məhdudlaşdırıcı, qeydiyyatla alınma məsələləri nəzərə alınmadığı üçün çətinliklər yaşanır. Bir sözlə, Rusiyada yeni qanun təhlükəsizliyin təmin edilməsi və cinayətkarlığın vaxtında aşkar edilməsi üçün qəbul edilib”.

Hüquqşünas Əkrəm Həsənov isə “Yeni Müsavat”a bunları dedi: “Bildiyim qədər Rusiyada daimi yaşamaq icazəsi olan miqrantlar var, sözügedən qanun onlara aid deyil. Yeni qanun yalnız işləyənlərə aiddir. Bəzi məhdudiyyətlərə tam riayət etmək mümkün deyil. Məsələn, nikaha daxil olmaq. Rusiyada olmasa belə, başqa ölkədə Rusiya vətəndaşı ilə nikaha daxil olmaq mümkündür. Sözügedən qanun azərbaycanlılardan daha çox Orta Asiya respublikalarının vətəndaşları üçün nəzərdə tutulub. Əsas məqsəd Rusiya vətəndaşlığının qəbul etdirilməsidir. Rusiyanın öz vətəndaşlarının sayı get-gedə azalır. Bu və ya digər şəkildə bütün ölkələrdə belə məhdudiyyətlər var. Məsələn, Azərbaycanda xarici vətəndaş torpağı mülkiyyətinə ala bilmir. Təbii ki, bu, təməl insan haqlarına ziddir, amma hər bir ölkə belə məhdudiyyətlər tətbiq etməkdə tam sərbəstdir”.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

istirahət, səhiyyə və təhsil sahələrində işləmək, habelə küçə işə obyektlərində çalışmaq yasaq edilib. Belə radikal qərarın səbəbi kimi isə Rusiya mediasının yazdığına görə, “xarici işçi qüvvəsi ilə bağlı şikayətlərin əhəmiyyətli dərəcədə artması” göstərilir. Xatırladaq ki, Rusiya Daxili İşlər Nazirliyi ölkə ərazisində qanunsuz yaşayan əcnəbi vətəndaşların xüsusi reyestrinin yaradılmasına başlayıb.

təşkilatlarla idarələrə elektron qarşılıqlı əlaqə qurmağı planlaşdırır.

Rusiya Daxili İşlər Nazirliyinin Miqrasiya Məsələləri üzrə Baş İdarəsinin rəsmi məlumatına əsasən son bir ildə 2 milyondan çox xarici vətəndaş Rusiyanı tərk edib. Hazırda Rusiyada miqrasiya qeydiyyatı üzrə dövlət informasiya sistemində məlumatları olan əcnəbi vətəndaşların sayı isə 6 milyon 174 min 777 nəfərdir. 2023-cü ildə isə Rusiyada

miqrasiya üçün 8,5 milyondan çox insan qeydiyyatdan keçib. Beləliklə, 2 milyondan artıq miqrant ölkəni tərk edib və yaxın zamanda bu rəqəmin xeyli artacağı gözlənilir.

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, hər bir ölkədə məhdudlaşdırıcı qanunlar qəbul edilərkən birinci növbədə ölkənin real durumu, təhlükəsizliyi önə çəkilir: “Ru-

siya-Ukrayna müharibəsinin gətirdiyi zamanda, xüsusilə Rusiya ərazisində çoxsaylı terror aktlarının baş verməsi ilə bağlı ölkədə miqrantların fəaliyyəti ilə bağlı qanunlarda məhdudlaşdırılma olması gözlənilən idi. Rusiya Federasiyasının bu qanunu da məhz dövlətin müəyyən təhlükəsizliyinə xidmət edən qanundur. Deməzdim ki, vətəndaşlığın alınmasında məqsəd miqrantları döyüşlərə göndərməkdir. Rusiya-Ukrayna müharibəsinin nə zaman

başla çatacağı belli deyil. Bu baxımdan qanunun sırf miqrantları müharibəyə cəlb etmək üçün qəbul edildiyini birmənalı söyləmək olmaz. Avropa ilə müqayisə etsək, Rusiyada miqrantlara qarşı məhdudlaşdırıcı qanunun qəbulu insanların hüquqlarının müəyyən qədər pozulmasına gətirib çıxarır. Çünki Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları Konvensiyasında insanların sərbəst hərəkət etmək, yerdəyişmək hüququ tanınır. Bu, təkəcə ölkə daxilində aid deyil, insanlar Yer kürəsində sərbəst hərəkət etmək imkanına malik olmalıdırlar”.

Ç.Qənizadə vurğulayıb ki, insanlar yaşadıkları ölkənin qanunlarına uyğunlaşmalıdırlar: “Dövlət dilini bilmək, qeydiyyatdan keçmək vacibdir. Yerdəyişmə olarsa, müvafiq xidmətləri məlumatlandırmaq lazımdır. Rusiyada qəbul edilən yeni qanunu insanlar hüquq və azadlıqlarının pozulması kimi yox, Rusiyanın təhlükəsizliyi ilə bağlı olan məsələ kimi dəyərləndirirəm. Hesab edirəm ki, Rusiya böyük ölkədir, orada keçmiş im-

Kobaxidze: “İvanişvili vasitəsilə gürcü xalqını cəzalandırmağa çalışırlar”

Gürcüstana qarşı beynəlxalq səviyyədə gizli sövdələşmə var. Musavat.com xəbər verir ki, bunu ölkənin baş naziri İrakli Kobaxidze BMT Baş Assambleyasında iştirakı ilə əlaqədar gətirdiyi Nyu-Yorkda mediaya bəyanatında deyib:

“Radikal müxalifətin himayədarları gürcü xalqını bir səbəbdən cəzalandırmaq istəyirlər: gürcü xalqı “Gürcü arzusu”nu qətiyyətlə dəstəkləyir və radikal müxalifəti, kollektiv Milli Hərəkatı rədd edir”.

O əlavə edib ki, radikal müxalifətin sponsorları Bdzina İvanişvili vasitəsilə gürcü xalqını cəzalandırmağa çalışırlar. Sanksiyalarla “Arzu”nun yaradıcısını qorxudaraq, ölkənin və əhalinin maraqlarına zidd addım atmağa sövq edirlər.

□ **Musavat.com**

Çeçenistanda saxlanılan Azərbaycan vətəndaşları ölkəyə gətirildi

Çeçenistanda saxlanılan Azərbaycan vətəndaşları ölkəyə gətirilib. APA xəbər verir ki, bu barədə Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacıadə Çeçenistanda saxlanılan Azərbaycan vətəndaşlarının Vətənə geri dönüşü ilə bağlı medianın sualına cavabında bildirib.

Onun sözlərinə görə, Elxan Əkbər oğlunun, Azərbaycan vətəndaşları 1982-ci il təvəllüdlü Mehərrəmov Vüqar Nazim oğlunun və

2004-cü il təvəllüdlü Rzayev Nihad Təfəddiq oğlunun saxlanıldığı barədə məlumat daxil olan kimi, vətəndaşlarımızın ölkəmizə geri qaytarılması məqsədilə dərhal Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinə nota ünvanlanıb, Rusiya

XİN və digər aidiyyəti qurumlarla danışıqlar aparılıb.

“Bununla yanaşı, saxlanılmış vətəndaşlarımızla səfərlərimiz tərəfindən telefon danışığı baş tutub. Vətəndaşlarımızın ölkəmizə geri qaytarılması istiqamətində aparılmış iş nəticəsində qeyd edilən vətəndaşlarımızın 21 sentyabr tarixində Rusiya Federasiyası ilə dövlət sərhəd keçid məntəqəsindən quru yolla Azərbaycana qayıdışı təmin edilib”, - XİN rəsmisi vurğulayıb.

Qeyd edək ki, təqribən bir ay bundan əvvəl Çeçenistanda 3 nəfər Azərbaycan vətəndaşı Elxan Şirinov, Vüqar Mehərrəmov və Nihad Rzayevin Rusiya Federasiyası miqrasiya qanunlarını pozmaları ittihamı ilə saxlanıldıkları, daha sonra Elxan Şirinov və Vüqar Mehərrəmovun Ukraynada müharibəyə göndərilmək məqsədilə Qroznıda təlimlərə cəlb olunduqları barədə xəbərlər yayılmışdı.

“ABŞ prezidenti Co Baydenlə görüşdə qələbə planını təqdim etməyi planlaşdırır və onun təsdiqini gözləyirəm. Bayden bu planı rədd edərsə, Ukraynanın B planı var”.

Bu sözləri Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenski “Nyu Yorker”ə müsahibəsində deyib. “Ukrayna uzun illərdir B planı altında yaşayır, A planı tammiqyaslı müharibə başlamazdan əvvəl təklif edilmişdi. O zaman biz iki şeyə çağırırdıq: önleyici sanksiyalar və Ukraynanın müxtəlif növ silahlarla gücləndirilməsi”, - Zelenski bildirib.

Bu arada ukraynalı jurnalist Ostap Drozdov iddia edib ki, beynəlxalq ictimaiyyət Ukraynanın Krimdən imtinasını hərbi münaqişəyə son qoymaq üçün zəruri hesab edir. “Krim haqqında Polşa xarici işlər naziri Radoslav Sikorski-dən eşitdiyimiz hər şeyi hamıdan və hər yerdə eşidəcəyik, çünki münaqişədən çıxış yolu ilə bağlı dünyanın baxışı Krimsiz formula əsaslanır”, - o bildirib. Qeyd edək ki, Sikorski Krimin BMT mandati altına verilməsi ilə bağlı sözlərini geri çəkib. Onun sözlərinə görə, bu, Krimin Ukraynaya qaytarılması üçün hipotetik variant idi. Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan isə Rusiyaya qarşı sanksiyaların ləğvinin Ukraynadakı münaqişənin sülh yolu ilə həllinə dair potensial danışıqların gündəmində olacağına əminliyini ifadə edib.

Onun sözlərinə görə, Qərbin Rusiyaya qarşı sanksiyaları danışıqlar masasına böyük paket formatında çıxacaq. O hesab edir ki, proses uğursuz olarsa, onda münaqişənin genişlənmək və ya “donma” fazasına keçmək riski ilə üzləşə bilər. Fidan həmçinin vurğulayıb ki, bir sıra ölkələr konfliktin gərginləşməsinə maraqlıdır və qarşıdakı aylar kritik olacaq. Fidan haqlı və Zelenskinin B planı nə dərəcədə reallaşa bilər? Kiyev sülh naminə Krimdən imtina edərmə?

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, Ukraynanın müəyyən güzəştləri hesabına müharibəni bitirmək planı savaşın ilk günlərindən müzakirə edilən mövzulardan olub: “Bu barədə ilk təklif ABŞ-ın məşhur strateqi Henri Kissingerdən gəlmişdi. O, NATO-nun müxtəlif generalı tərəfindən irəli sürülmüş, lakin fikirləri süngü ilə qarşılanmışdı. Daha sonra NATO-nun istifadə olan bəzi generalı bənzər tezisləri səsləndirmiş, Koreya variantını irəli sürmüşdü. Bu variantda görə, Ukrayna rus işğalı altında olan bəzi əraziləri fəda edib Qərbə inteqrasiya etməli, hərbi qüdrətini gücləndirdikdən sonra lazım gələrsə, öz torpaqları uğrunda daha effektiv müharibə aparmalıdır. Yeri gəlmişkən,

Ukrayna üçün kritik həftə - həlledici qərarlar ola bilər

B planı gəlir, müharibə bitir, Rusiya sanksiyalardan qurtulur?

Azərbaycan da Qarabağın işğaldan azad olunmasında məhz bu formoldan istifadə etmişdir. Otuz il işğal altında qalan torpaqlarımızı iqtisadiyyatımızı və ordumuzu gücləndirdikdən sonra qurtara bilmişdik. Ukrayna rəsmiləri isə bu təkliflərə soyuq baxır. Özünə görə haqlı tərəfləri də var. Çünki Ukrayna ilə Rusiya arasında etnik və dini yaxınlıq rus işğalı altına düşən ərazilərin rahatlıqla assimilyasiya olunmasına gətirib çıxardı. Üstəlik, müharibədən sonrakı dövrdə bərqərar olan sülh şəraiti bu iki qardaş xalqı bir-birinə çox yaxınlaşdıra və nəticədə Ukrayna Rusiyanın təsiri altına düşə bilərdi. Bütün bu həssas məqamlar Rusiyadan üz döndərərək Qərbə inteqrasiya olunmaq istəyən Ukrayna rəsmilərinə daha radikal qərarlar verməyə təşviq edir. Ən əsası isə Ukraynanın Qərb müttəfiqləri də onun Rusiya ilə bütün bağlarını qoparmağa çalışırlar. Bu səbəbdən də sülh şəraitində Ukrayna-Rusiya yaxınlaşmasını arzulamırlar. Təsədüfi deyil ki, müharibənin ilk aylarında Türkiyənin təşəbbüsü ilə keçirilən İstanbul görüşləri də məhz bu məqamlar diqqətə alınaraq kəsilmişdi. İddialara görə, görüşün yekuna yaxınlaşdığı ərafədə Kiyevə səfər edən Böyük Britaniyanın o dövrdəki baş naziri Boris Conson rəsmi Kiyevi danışıqlardan çəkilməyin vacibli-

yinə inandırmasıdır. Boris Conson yenə də döviyyədədir və sülh danışıqlarını pozan ideyalarla çıxış edir. Sabiq baş nazir Böyük Britaniyanın “The Spectator” dergisinə yazdığı köşə yazısında Ukraynanın qələbəsi üçün üç tələb irəli sürüb. Consonun fikrincə, bu istiqamətdə atılacaq ilk addım Ukraynanın Rusiyaya qarşı zərbələri ilə bağlı bütün məhdudiyyətləri aradan qaldırmaq olmalıdır. Consonun təklif etdiyi ikinci addım Ukrayna üçün real lənd-lease (lend-liz) yaratmaqdır. Yeni Ukrayna üçün 500 milyard dollarlıq hərbi kredit paketi hazırlanmalı və o, vaxtaşırı silahla təchiz olunmalıdır. Onun fikrincə, bu məbləğ kifayət etməsə, Ukraynaya hətta bir trilyon dollar ayırmaqdan çəkinilməməlidir. Nəhayət, üçüncü addım kimi Ukraynaya NATO-nun təhlükəsizlik qərantı verilməli və ölkə bu al-yansa qəbul olunmalıdır”.

Heydər Oğuzun fikrincə, Ukraynanı sülh danışıqlarında maksimalist mövqə tutmağa həvəsləndirən də elə Conson və digər globalist siyasətçilərin bu tezisləridir: “Təsədüfi deyil ki, Zelenskinin hazırladığı sülh təklifi paketi də “Qələbə formulu” adlanır. Bu o deməkdir ki, Kiyev sülh danışıqlarında hər hansı güzəştə getməyi nəzərdə tutmur. Ukrayna 1990-cı illərin sərhədlərinə qayıtmağı tələb edir və bunun üçün NA-

TO dövlətlərindən sərhədsiz yardımlar istəyir. Alacağı bu hərbi yardımların boşuna getməyəcəyini sübuta yetirmək üçün isə ABŞ-a səfərindən əvvəl bir neçə uğurlu hərbi əməliyyat keçirilməsinə göstəriş verib. Ukrayna ordusunun avqustun ilk günlərində Kursku ələ keçirməsindən tutmuş bir müddət əvvəl bəzi strateji silah arsenalının havaya sovrulması da NATO müttəfiqlərini qələbəyə və Rusiyanın “qırmızı cizgilərinin” olmadığını inamını artırmaq üçün idi”.

O ki qaldı Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidanın fikirlərinə, Heydər Oğuzun iddiasına görə, Türkiyə sözügedən iki dövlət arasında sülh danışıqlarını dəfələrlə təşkil edən dövlətdir: “Bayaq da qeyd etdiyimiz kimi, Ankaranın ilk belə təşəbbüsü müharibənin ilk aylarında baş tutmuşdu. Bundan sonra da Türkiyə Rusiya ilə Ukrayna arasında əsirlərin mübadiləsi, “taxıl dəhlizi”, enerji mənbələrinin vurulması və s. kimi məsələlərdə vasitəçilik etmişdi. Sonuncu bənzər təşəbbüs bu ilin yay aylarında göstərilmişdi. Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının yeni katibi Sergey Şoyqunun bir müddət əvvəl verdiyi açıqlamasına inansa, Kursk əməliyyatından əvvəl Qətərdə Türkiyənin vasitəçiliyi ilə Rusiya və Ukrayna rəsmiləri arasında görüş keçirilirdi. Görüşün əsas mövzusu tərəflə-

rin enerji təsisatlarına hücum etməməsi ilə bağlı idi. Amma görüşün həlledici anında Ukrayna danışıqlardan imtina etdi və Kursk hücumuna başladı. Bununla da danışıqlar dayandı. Ukrayna rəsmilərinin təklif etməsinə baxmayaraq, nüfuzlu Qərb mediası da bu faktı təsdiqləyir. Məsələn, “Le Monde” yazır ki, iki tərəf arasında aparılan danışıqlar Ukraynanın Kursk vilayətinə hücumu nəticəsində pozulub. Oxşar iddialarla “The Washington Post” da çıxış edib. Məqalələrin təfərrüatları bəzi yerlərdə fərqli olsa da, məzmunca üst-üstə düşür - hər iki mənbə danışıqların Qətərdə aparıldığını iddia edir”. **Bu informasiyaların işığında mövzuya nəzər salan həmsöhbətimizin fikrincə, sülh danışıqlarında masaya hansı məsələlərin yatırıldığını ən yaxşı bilən üç tərəf var:** “Bunlardan biri Rusiya, digərləri isə Ukrayna və Türkiyədir. Tərəflər arasında əsas vasitəçi olan Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidanın mülahizələri bu baxımdan ən etibarlı mənbə sayıla bilər. Həmin mülahizələrdən isə belə çıxır ki, Rusiyanın əsas dərdi sanksiyalardan xilas olmaqdır. Əgər ona bu imkan verilə, Ukraynanın bəzi şərtlərini asanlıqla qəbul edə. Amma göründüyü kimi, bu danışıqlar heç bir nəticə vermədən dayanır. Məncə, bu da təsadüfi deyil. Zətən bu müharibənin başlıca səbəbi

Rusiyanı Qərb və eyni zamanda Şərq dünyasından təcrid etmək, onu iqtisadi cəhətdən iflasa sürükləməkdir. Təsədüfi deyil ki, ABŞ-ın basqıları nəticəsində nəinki Avropa ölkələri, son zamanlar hətta Çin də, İran da Rusiya ilə münasibətlərdə məsafə saxlamağa ya çalışır, ya da buna hazır olduğu barədə mesajlar verir. Görünür, bu təzyiqlərin nəticəsidir ki, Çin bu yaxınlarda Rusiyanın “Sibir gücü-2” layihəsindən geri çəkildiyini bəyan etdi. Monqolustan rəsmilərinin iddialarına inansa, Pekin Rusiyadan qaz və nefti 4 qat ucuz qiymətə almaq istədiyindən Moskva bununla razılaşmayıb, nəticədə Avropaya enerji nəqlinin alternativini kimi düşünülen layihənin taleyi sual altına düşüb. Digər bir Rusiyadan imtina bəyanatı İrandan gəlir. İranın yeni prezidenti Məsud Pezeşkian BMT-nin Baş Assambleyasındakı çıxışında Rusiyaya silah satdıqlarını qəti şəkildə təklif edib. Deyib ki, ondan əvvəlki hökumətlər bu təşəbbüsdə buluna bilərlər. Amma o, hakimiyyətə gəldikdən sonra İran Rusiyaya silah və qadağan olunmuş məhsullar satmayıb. Ən əsası isə İranın Qərb dövlətləri ilə danışıqlara hazır olduğunu bildirib”.

Heydər Oğuz deyib ki, bu zamanadək müəyyən eyhamlarla diqqətə çatdırılan bu etirafın BMT kimi nüfuzlu beynəlxalq təşkilatın toplantılarında dilə gətirilməsi yeni hadisədir və İranın rəsmi şəkildə Rusiyanın arxasından çəkilməsinin bəyanıdır: “Bu qədər avantajlı vəziyyətdə Ukraynanın və onun himayədar olan Qərb dövlətlərinin Rusiya ilə güzəştli sülh danışıqlarına gedəcəyinə inanmıram. Açıqı, bu zamanadək Rusiyanın nüvə təhdidi də bir işə yaramadı və Qərb həmin hədə-qorxuların bəhdən başqa bir şey olmadığı gördü. Rusiya bəlkə də tarixində indiki qədər zəif duruma düşməmişdi. İndi onun arxasında Şimali Koreyadan başqa heç bir güc qalmayıb. Bütün sahələrdə Qərbdən geri qalan Rusiyanın hazırkı vəziyyəti onun şərtlərini qəbul etməyə imkan vermir. Bu mənada Zelenskinin hər hansı güzəştə gedəcəyi də inandırıcı görünmür. Rusiya isə Zelenskinin Qələbə formulu aşığılayıcı sülh təklifi kimi qəbul edəcək. Belə çıxır ki, bu savaş hələ uzun illər davam edəcək və getdikcə şiddətini artıracaq. Böyük Britaniyanın xarici işlər naziri Devid Lemminin “The Guardian” nəşrinə son açıqlamasında Ukrayna müharibənin 2025-2026-cı illərə qədər uzanacağını və qarşıdakı iki ildə döyüşlərin daha da dərinləşərək mürəkkəbləşəcəyini bildirməsi də, sadəcə, proqnoz deyil. Bu, həm də məlumdur elandır”.

□ **Elşən MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

“Qarabağ Universitetinin elm və təhsil sahəsində ən ön-
də gedən universitetlərdən
olmasını planlayırıq... Bütün
bu işlər çox qısa müddət ər-
zində mümkün oldu. Qarabağ
Universitetində tibb fakültə-
sinin açılması nəzərdə tutu-
lub. Burada tədqiqatçıyönüm-
lü xəstəxananın olması plan-
laşdırılır. Hər şey plana uy-
ğun gədirsə, növbəti il biz
tibb fakültəsinin birinci kurs
tələbələrini görəəcəyik”.

Bu sözləri sentyabrın
23-də Xankəndidə 4 nömrəli
məktəbin ilk dərs günündə
elm və təhsil naziri Emin Əm-
rullayev deyib.

Qeyd edək ki, 2024/25-ci
tədris ili üzrə Qarabağ Univer-
sitetinə 1104 nəfər qəbul olub
və qəbul planı 98,5 faiz dolub.
Universitetə qəbul olan tələ-
bələrdən 101 nəfəri 600-dən,
385 nəfəri isə 500-dən çox bal
toplayıb. Ən yüksək nəticə
683,8 balla hüquqşünaslıq ixti-
sası üzrə qeydə alınıb. Olim-
piada qalibi olan bir abituri-
yent universitetin elektrik və
elektronika mühəndisliyi ixti-
sasına müsabiqədənəqar
qəbul edilib. Ümumilikdə, Qa-
rabağ Universitetinə I-IV ixti-
sas qrupları üzrə orta qəbul
balı 467,6 olub. Bundan əla-
və, ilk tədris ilində Qarabağ
Universitetində hüquqşünas-
lıq, xarici dil müəllimliyi (ingilis
dili), maliyyə və mühasibat ixti-
sasları üzrə SABAH qrupları
təşkil olunub.

Bes Qarabağ Univer-
sitetində tibb fakültəsinin açılma-
sının hansı perspektivləri

Qarabağ Universitetində hazırlanacaq həkimlər - tanınmış tibb professoru deyir ki..

Adil Qeybulla: “Tədqiqatçıyönümlü
xəstəxanadansa, orada ilk növbədə tədrisin
keyfiyyətinə ciddi fikir vermək lazımdır”

var? “Tədqiqatçıyönümlü xə-
stəxana” nə deməkdir? Tibbi
təhsil üçün maddi-texniki ba-
zanın səviyyəsi nə dərəcədə
mühüm rol oynayır?

**Azərbaycan Tibb Uni-
versitetinin professoru
Adil Qeybulla mövzu ilə
bağlı “Yeni Müsavat”a
danışır:** “Tədqiqatçıyönüm-
lü xəstəxanaların daxilində
elmi tədqiqatlar aparılır.
Hesab edirəm ki, tədqiqatçıyönümlü
xəstəxanalar ilk növbədə Bakıda, Azər-
baycan Tibb Universiteti-
nin nəzdində yaradılmalıdır.
Yoxsa ki, Xankəndidə
hazırda nə qədər xəstə, re-

surs var ki, orada tədqiqat
aparılsın.

Ümumiyyətlə, hər za-
man dekorativ məsələlərin
arxasında bir zəmin olmalı-
dır. Bəli, Qarabağ Univer-
sitetinin açılması ideya baxı-
mından da çox əhəmiyyətli
və önəmlidir. Amma hər bir
amili detalına qədər düşün-
mək lazımdır. Tədqiqatçıyö-
nümlü xəstəxanadansa,
orada ilk növbədə tədrisin
keyfiyyətinə ciddi fikir ver-
mək lazımdır. Həmçinin uni-
versitetə xaricdən müəllim-
lərin dəvət edilməsi, Qərb
standartlarına uyğun tədri-
sin aparılması çox önəmli, il-

kin şərtidir. Tədqiqatlar və
sairə artıq ikinci dərəcəli
məsələlərdir.

Fikrimcə, xəstəxanaların
xəstə resursları, klinik imkanları
olmadan tibb təhsilini inkişaf et-
dirmək mümkün deyil. Bu haq-
da ciddi düşünmək lazımdır.

**“Tibb fakültəsi açılırsa,
Xankəndinə, Qarabağ Uni-
versitetində dərs deməyə
gedərsinizmi?” sualımıza
isə Adil Qeybulla bu cür cav-
ab verdi:** “Mən düşünürəm
ki, ora gənc kadrları yığmaq
daha məqsəduyğun olardı”.

□ **Xəlilə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

“Qanunla universitetlərdə tələbələrin geyiminə ciddi məhdudiyyətlər tətbiq edilə bilməz” - ekspert

“Təhsil müəssisələrinin daxili nizamnamələri olsa belə,
bu qaydalar tələbələrin fərdi hüquqlarını pozmamalıdır”

Azərbaycan Tibb Uni-
versitetinin müəllimi
Nazxanım Nəzirbəy
(Qasımova) təhsil oca-
ğının həyatında tələbələrin fo-
tosunu çəkib. “Qafqazinfo”
xəbər verir ki, pedaqog şəklən
üzərinə “Bu geyimdə dərsə gə-
lənlər dərsləmə buraxılmır. De-
koltələr, yarım qarış yubkalar-
nı gecə klublarına geyinin.
Həkimlik öncə dientologiya-
dan başlayır” sözlərini yazıb.

Bundan sonra müəllim
sosial şəbəkələrdə tənqid
olunub.

Bes ali təhsil müəssisələri
tələbələrə geyimləri ilə bağ-
lı qadağa, məhdudiyyət tət-
biq edə bilərmə?

Musavat.com bildirir ki,
**təhsil eksperti Kamran
Əsədov** məsələyə bu cür
mövqe bildirib:

“Qüvvədə olan qanunvericiliyə
görsə, Azərbaycanda ali
təhsil müəssisələri tələbələrin
geyimlərinə ciddi məhdudiyyətlər
tətbiq edə bilməz, çünki
bu, insan hüquqlarına və fərdi
azadlıqlara zidd ola bilər. Bu-
nunla belə, bəzi xüsusi hallar
və müəyyən peşə sahələrində
(tibb, mühəndislik laboratoriyaları
və s.) təhlükəsizlik və
peşə etikasına əsaslanan qay-
dalar tətbiq oluna bilər.

Azərbaycan Respublikası
Konstitusiyasının 47-ci
maddəsinə əsasən, hər bir
vətəndaşın fikir, söz və ifadə

azadlığı hüququ var. Bu prin-
sip geyim azadlığını da əhatə
edir. Yeni qanun tələbələrin
şəxsi geyim seçimlərinə
məhdudiyyət qoyulmasını
dəstəkləmir, əksinə, fərdi
azadlıqların qorunmasını tə-
min edir. Təhsil müəssisələri-
nin daxili nizamnamələri olsa
belə, bu qaydalar tələbələrin
fərdi hüquqlarını pozmamalıdır.

Beynəlxalq İnsan Hüquq-
ları Bəyannaməsinin 19-cu
maddəsi ifadə azadlığını mü-
dafiə edir. Bu, geyim azadlı-
ğını da əhatə edir, çünki ge-
yim fərdi ifadə vasitəsidir. Ali
təhsil müəssisələri bu hüquq-

lara hörmət etməlidir, çünki
geyim azadlığı tələbələrin
fərdi kimliyini və mədəniyyət-
lərini ifadə etmək haqqına
malik olduğunu göstərir.

Bir çox universitetlərdə
tələbələrin davranış qaydaları
və geyimə dair ümumi məh-
dudiyyətlər daxili nizamna-
mələrlə tənzimlənir. Bu məh-
dudiyyətlər bəzən formal,
təntənəli tədbirlərdə xüsusi
geyim qaydalarına əməl
olunmasını tələb edə bilər
(məsələn, rəsmi tədbirlərdə
rəsmi geyim). Lakin ümumi
halda, tələbələrin geyim se-
çimlərinə müdaxilə edən
məcburi qaydalar qəbul olun-

mur”.

**Ekspert geyim məhdudiyyətlərinin təhsilə və təhsilin keyfiyyətinə təsirinə
daxilən də danışır:** “Tələbələrin
geyimlərinə məhdudiyyət qo-
yulması onların fərdi ifadə
azadlığına mane ola bilər.
Bu, tələbələrin yaradıcılığına,
özünəinamına və təhsildəki
motivasiyasına mənfi təsir
göstərə bilər. Təhsil müəssisə-
ləri tələbələrin şəxsiyyətlərini
inkişaf etdirmək və azad
fikirli dəstəkləmək üçün ge-
yim azadlığını təmin etməli-
dir. Məhdudiyyətlər tələbələrin
akademik mühitdə özlərini
rahat hiss etməsinə və

nəticədə təhsildə zəif perfor-
mans göstərməsinə səbəb
ola bilər.

Geyimlə bağlı məhdudiyyətlər
və ya qadağalar bəzən
sosial bərabərsizliyi və diskri-
minasiyanı gücləndirə bilər.
Məsələn, tələbələrin geyim-
lərinə sosial vəziyyətlərinə
görsə fərqli yanaşılması onla-
rın özlərini diskriminasiya
olunmuş hiss etməsinə və
akademik fəaliyyətlərindən
uzaqlaşmasına səbəb ola bilər.
Universitetlər sosial bərabərliyi
və tolerantlığı təşviq
etməli və tələbələrə azad se-
çim hüququ verməlidir.

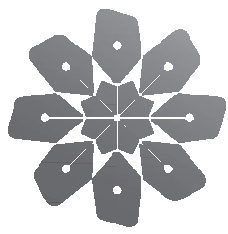
Geyim məhdudiyyətləri
tələbələr arasında gərginlik
və narazılığa səbəb ola bilər.
Bu, təhsil mühitində mənfi təsir
göstərə bilər, çünki tələbələr
geyimlərində sərbəst olduq-
da özlərini daha rahat və
azad hiss edirlər. Daha rahat
mühit isə akademik uğurlara
müsbət təsir edir. Bununla
yanaşı, bəzi hallarda təhlükə-
sizlik tələbləri olan sahələrdə
müəyyən geyim qaydaları
məcburi ola bilər, bu da zəruri
bir ehtiyat tədbiridir.

Dünyanın qabaqcıl ali təhsil
müəssisələrində tələbələrin
geyim azadlığı əsas prinsiplər-
dən biridir. ABŞ, Böyük Britani-
ya, Kanada kimi ölkələrin uni-
versitetlərində tələbələrin ge-
yimlərinə ciddi müdaxilə olun-
mur və onların fərdi seçimlərinə
hörmət edilir. Bu, akademik
azadlığın və yaradıcılığın vacib
bir parçası kimi qiymətləndirilir.
Belə yanaşma tələbələrin aka-
demik inkişafına və şəxsiyyət-
lərinin formalaşmasına müsbət
təsir göstərir.

Beləliklə, tələbələrin ge-
yimləri ilə bağlı məhdudiyyətlər
qanunla dəstəklən-
mədiyi üçün universitetlər
bu sahədə tələbələrə təzyiq
göstərməməlidir. Həm
Azərbaycan qanunvericiliyi,
həm də beynəlxalq hüquq
tələbələrin geyim azadlığını
müdafiə edir. Geyim məh-
dudiyyətlərinin tətbiqi isə
təhsilin keyfiyyətinə və tələ-
bələrin akademik inkişafına
mənfi təsir göstərə bilər.
Universitetlər tələbələrin
azad geyim seçimini təmin
etməklə daha sağlam, yara-
dıcılıq və inkişaf üçün daha
əlverişli akademik mühit ya-
ratmalıdırlar”.

Qeyd edək ki, **Azərbaycan Tibb Universitetinin
mətbuat katibi Günel Aslanova**
məsələ ilə əlaqədar
Oxu.az saytına açıqlama-
sında bildirib ki, ATU-nun
Epidemiologiya kafedrası-
nın assistenti Nazxanım Qa-
sımova universitetin müva-
fiq şöbəsinə dəvət olunub
və onunla bu barədə söhbət
aparılıb, müəllimin bu məsə-
ləyə reaksiyasını ifadə etmə
formasının yanlış olduğu
onun nəzərinə çatdırılıb:
“Bununla yanaşı, qeyd et-
məliyik ki, hər bir təhsil mü-
əssisəsində olduğu kimi,
ATU-nun da daxili nizam-in-
tizam qaydaları var. Tələbə-
lərin geyim tərzilə bağlı
müvafiq tələblərə hər kəs
birmənalı olaraq riayət et-
məlidir. Bu tələblər mütə-
madi olaraq tələbələrin diq-
qətinə çatdırılır”.

□ **Xəlilə GƏRAY,**
Musavat.com

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

"Böyük Qayıdış" planı daxilində işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə bərpa-quruculuq işləri hər keçən gün sürətlənir. Məcburi köçkünlərimizin vətən həsrəti durmadan sona çatmaqdadır. Artıq onlar hissə-hissə öz doğma yurdlarına qayıtlırlar.

2024-cü il Qarabağda tədris ili baxımından daha əlamətdar oldu. Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə ötən il açılışı olan Şuşa şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbdə bu il ilk zəng çalındı. Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtında yenidən məskunlaşmış keçmiş məcburi köçkün ailələrindən 92 məktəbli bu təhsil ocağında dərsə başladı.

Tarixi hadisələrdən biri də Xankəndidə Qarabağ Universitetinin fəaliyyətə başlaması oldu. Dövlət başçısı ötən ilki antiterror tədbirləri ilə azad edilən Xankəndidə sentyabrın 20-də Qarabağ Universitetinin təməridən sonra açılışında iştirak etdi.

Ali Baş Komandanın ali məktəbin açılışındakı çıxışından sitat: "Bu açılış istənilən gündə ola bilərdi. Amma hesab etdim ki, 20 sentyabrda olsa, daha düzgün olar. Çünki bu, artıq şanlı tariximizdir. Hesab edirəm ki, Qarabağ Universitetinin yaradılması tarixi hadisədir və keçən ilin noyabrında müvafiq sərəncam imzalandı. Sonra mən buraya baş çəkdim. Artıq mənim buraya üçüncü gelişimdir və bütün göstərişlər verildi, Elm və Təhsil Nazirliyi tezliklə bütün lazımı

tədbirləri gördü. Demək olar ki, bina yenidən quruldu. Bu bina sovet dövründə Azərbaycan memarları, inşaatçıları tərəfindən inşa edilmişdi. İşğal dövründə bunu erməniləşdirmək üçün müəyyən işlər görülmüşdü. O əlamətlər də tamamilə silindi. Binanın önü açıldı, gözəl bir park yaradıldı. Master-plan hazırlandı, yeni gələcək illərdə, yəqin ki, növbəti üç ildə yeni tədris korpusları inşa ediləcək. Gözəl yataqxana yaradıldı, bu gün tanış olmuşam. Ən önəmlisi gənclər, yeni tələbələr buraya böyük həvəslə gəlməyə başladılar. İndi mənə məlumat verildi ki, 1200 tələbə var. Ölkəmizin hər bir bölgəsindən tələbə var. Yüksək bal toplayan, o cümlədən 600-dən çox bal toplayan tələbələr bizimlə görüşdə iştirak edirlər və buraya böyük həvəslə gəlmişlər. Müəllim heyəti də formalaşdı. Bilirəm ki, müəllimlər də böyük həvəslə bu işə başlayırlar və ümid edirəm ki, Qarabağ Universiteti bizim aparıcı ali məktəblərdən birinə çevriləcəkdir. Bunu etmək üçün bütün imkanlar var. İndi verilən məlumata görə, artıq altı fakültə yaradılıb. Növbəti illərdə tibb fakültəsi də yaradılacaq. Xocalıda aqrar elmlər fakültəsi,

Böyük Qayıdış

YENİ ÜSAVAT
N 173 (8546) 25 sentyabr 2024

Cəbrayıl sakinlərinə

qucaq ağır - köç başlayır

Cəbrayıl şəhəri də bu günlərdə əhalisini qəbul etməyə hazırlaşır

Şuşada turizm fakültəsi fəaliyyət göstərəcək. Yeni bu, bir neçə şəhəri birləşdirən universitet olacaq. Əlbəttə ki, Qarabağa qayıdacaq keçmiş köçkünlər, onların uşaqları burada oxuyacaq və ölkəmizin hər bir yerindən gənclər buraya gələcəklər".

"Bu il Şuşada 1 nömrəli məktəbin açılması ilə yanaşı, Xocalı, Xankəndi və Cəbrayıl şəhərlərində, habelə Sus kəndində məktəblərimiz fəaliyyətə başlayacaq. Bununla da 10-a yaxın məktəbimizin fəaliyyəti təmin ediləcək".

Bu fikirləri elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev səsləndirib.

Onun sözlərinə görə, Suqovuşan və Kəlbəcərdə tikilən məktəblərdə tədris köç prosesinin vaxtına uyğun olmaqla oktyabr və noyabr aylarında başlayacaq: "2025, 2026, 2027-ci illərdə daha çox məktəbin fəaliyyətə başlaması nəzərdə tutulur. Çünki onların tikintisi hazırda davam etdirilir".

Son günlərdə yaşadığımız bu qürurlu, tarixi anlar dövlətimizin Qarabağda tədris müəssisələrinin açılmasına həm də xüsusi diqqət yetirdiyini göstərir.

Qarabağa "Böyük Qayıdış" prosesi çərçivəsində Cəbrayıl şəhəri də bugünlər

də sakinlərini qəbul etməyə hazırlaşır. Artıq şəhərə köçürüləcək 117 ailə üçün qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsində püşkatma keçirilib. Bu barədə "Yeni Müsavat"a sakinlər tərəfindən məlumat verilib.

Əslən Cəbrayıldan olan, AÇ Partiya başqanının müavini Rəhim Əhmədov bütün cəbrayılıların arzularının gerçəkləşdiyini söylədi: "Bir qarabağlı, cəbrayılı olaraq öz doğma torpağıma qovuşmaq, vətənime, elimə dönmək ən böyük arzulanımdan biri idi. Bu gün şükürlər olsun ki, rəşadətli ordumuz, igid oğullarımız sayəsində bu arzum çin oldu. Hələ aprel döyüşlərində itirilmiş

Cəbrayılımızın Cocuq Mərcanlı kəndinin azad edilməsi bu böyük qayıdışın ilk işartıları idi. Artıq bugün biz cəbrayılılar qürurla, fəxarətlə deyirik ki, Cəbrayıl azaddır, bütöv Qarabağ bizimdir və biz qayıtmışıq. "Dəmir yumruq" öz gücünü bütün dünyaya sübut etdi ki, Azərbaycan xalqı öz torpaqlarını azad etməyi bacaran xalqdır.

Sevindirici haldır ki, artıq işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızda yenidən bərpa və quruculuq işləri sürətlə davam edir. Və böyük köçün növbəti ünvanı məhz Cəbrayıl şəhəridir. Onu da qeyd edim ki, işğaldan azad edilmiş şəhərlərimizdən Laçın, Şuşa, Zəngilan, Xankəndi və Cəbrayıl bu ya-

xınlarda getmişəm və artıq şəhərin böyük hissəsinin abadlaşdırıldığını canlı şahidi olmuşam. Artıq Qarabağı yenidən dirçəltmək bir xalq olaraq bizim ən əsas vəzifəmizdir. Vətənim Cəbrayıl rayonunda əsasən taxılçılıq, üzümçülük, maldarlıq, qoyunçuluq geniş yayılmışdır. Yerli sakinlər səbirsizliklə geri dönüb o əvəllik təsərrüfatı yenidən qurmağı planlayırlar. Cəbrayıl erməni vəhşiliyinin daha çox qurbanı olmuş, tamamilə dağıdılmış şəhərlərimizdən biridir. Şəhərin mərkəzindən başlayan geniş quruculuq işləri çərçivəsində mərkəzlə bərabər kəndlərin də bərpası qarşıya qoyulan məqsədlərdəndir".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

Su ehtiyatlarından səmərəli istifadəyə dair Milli Strategiya qəbul ediləcək

Su ehtiyatlarından səmərəli istifadəyə dair Milli Strategiya yaxın günlərdə qəbul ediləcək.

APA xəbər verir ki, bunu baş nazir Əli Əsədov Nazirlər Kabinetində keçirilən 2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihələri və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri, 2025-ci il və sonrakı üç il üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəricilərinin müzakirəsində deyib.

"Yaxın günlərdə qəbul olunacağı gözlənilən "Su ehtiyatlarından səmərəli istifadəyə dair Milli Strategiya" 2024/2040-cı illəri əhatə etməklə ölkədə su ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi, idarə edilməsi və çirklənməsinin qarşısının alınması, dəniz suyunun duzsuzlaşdırılması, suvarma sistemlərinin modernləşdirilməsi, habelə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının su ehtiyatlarından istifadə sahəsində tədbirləri nəzərdə tutur", - deyə baş nazir qeyd edib.

Gələn il əmək haqqı və sosial ödənişlərdə artımlar 2 milyondan çox vətəndaşı əhatə edəcək

"Bütövlükdə bütün istiqamətlər üzrə sosial yönümlü xərclər dövlət büdcəsinin xərclərinin 43%-ni təşkil edir".

APA xəbər verir ki, bunu baş nazir Əli Əsədov Nazirlər Kabinetində keçirilən 2025-cü il üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihələri və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri, 2025-ci il və sonrakı üç il üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəricilərinin müzakirəsində deyib.

Baş nazir bildirib ki, 2025-ci ildə əmək haqqı və sosial ödənişlərdə yeni artımlar 2 milyondan artıq vətəndaşı əhatə edəcək:

"Müasir-innovativ təhsilin inkişafı və əhalinin keyfiyyətli tibbi xidmətlərə çıxışının yaxşılaşdırılması məqsədləri üçün növbəti ilin dövlət büt-

cəsində daha böyük vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Ölkə sərhədlərinin toxunulmazlığının təmin edilməsi və mühafizəsi, si-

lahlı qüvvələrin döyüş hazırlığının yüksəldilməsi, ordunun maddi-texniki təchizatının müasirləşdirilməsi, hərbiçilərin sosial tə-

minatının və xidmət şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün zəruri maliyyə təminatının yaradılması xüsusi önəm daşıyır".

"Dünyada 50 yaşa qədər xərçəng xəstələrinin sayı artıb. Amerikalı tədqiqatçıların məlumatına görə, bütün xərçəng hadisələrinin 40 faizə qədər müxtəlif həyat tərz faktorları ilə bağlıdır".

Amerika Xərçəng Araşdırmaları Assosiasiyasının alimləri 135 min insanın iştirak etdiyi araşdırma aparıb. JAMA (The Journal of the American Medical Association) beynəlxalq tibbi elmi jurnalında təqdim olunan hesabatdan belə nəticəyə gəlmək olar ki, alkoqol son illərdə xəstələrin sayının artmasına səbəb olan amillərdən biridir. Yüngül və orta dərəcədə alkoqol qəbul edənlər arasında yalnız nadir hallarda içən insanlarla müqayisədə xərçəngdən ölüm göstəricisinin artması müşahidə olunur.

Beləliklə, az miqdarda alkoqolun, məsələn, ürəyə, sağlamlığa faydalı ola biləcəyi bir mifdir. Kiçik dozalar belə ilk növbədə mədə-bağırsaq traktına, qaraciyərə və süd vəzisinə təhlükə yaradır. Tədqiqatlar göstərib ki, gündə təkcə bir qədəh şərəblə süd vəzi xərçəngi riski artır.

Lakin Karolina İnstitutunun və Upsala Universitetinin epidemiologiya tədqiqatçısı

Xərçəngi "cavanlaşdırın" vərdişlər: alkoqol mifi dağıldı - onkoloqdan xəbərdarlıq

Fuad Mahmudov: "Şüalanma, qeyri-sağlam qidalanma, stress və imkansızlıq insanları bu həddə çatdırıb"

böyrək xərçənginə tutulma halları 1955-ci il təvəllüdlülərlə müqayisədə iki-üç dəfə çoxdur. Lancet İctimai Sağlamlığında öz nəticələrini dərc edən elm adamları bunun "xərçəng riskində nəsil dəyişikliyi" olduğunu söyləyiblər. Bu dəyişikliklərin dərin nəticələri var. Gənc xəstələrin dalğası xərçəng müalicəsinin gələcəyi üçün problem yaradır. Tədqiqatçılar eyni dövrdə 24 növ xərçəngdən 7 milyondan çox ölümü qeyd edən reyestrlerden də istifadə ediblər.

ğirsaq traktına aid olması bir ipucu verə bilər. Harvard Universitetinin Dana-Farber Xərçəng İnstitutunun klinik tədqiqat direktoru Jeffrey Meyerhardt deyir ki, naməlum risk faktorları olsa da, oturaq həyat tərz, pəhriz dəyişikliyi, piylənmə və diabet kimi məlum olanlar da var.

Bu amillər bağırsaq mikrobiomunu, sağlamlığa və toxunulmazlığa təsir etdiyi düşünülən daxili bakteriyaların tarazlığını poza bilər.

Tibb elmləri doktoru, professor Xələddin Musa-

Bağırsağın uzanması və ya bağırsaqda kron xəstəliyi, yoğun bağırsaqdakı kolitlər və s. defekasiyanın normal gedişini engəlləyir. İkinci səbəb insanın psixi-emosional durumu ilə bağlıdır. Bu hala xüsusilə gənclər arasında rast gəlinir. Məsələn, qəbul imtahanlarına hazırlaşan gənclər gərgin olur, kurslara, repetitor yanına gedir və normal qidalanması pozulur. Bu da qəbzlik yaradır. Elə uşaqlar var ki, 5-6 ildir bu rejimlə yaşayır. Deyir ki, dərstdən çıxıb döner yeyirəm, üstündən

Rusiyada uşaqsızlığı təbliğ edənlər cərimələnəcək

Rusiyada uşaqsızlıq - "childfree" ideologiyasının təbliğinə görə cərimə tətbiq olunacaq. APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, cərimə fiziki şəxslər üçün 400 min rubla qədər, vəzifəli şəxslər üçün 800 minə, hüquqi şəxslər üçün 5 milyona qədər olacaq.

Qeyd edək ki, Rusiyada internetdə, mediada, filmlərdə və reklamlarda bu cür təbliğatın qadağan edilməsi təklif olunur.

Fitoteropevt Fuad Mahmudov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini bölüşüb. O qeyd edib ki, xərçəngin gəncləşməsinin əsas səbəblərindən biri şüalanma ilə bağlıdır: "Müxtəlif şüa mənbələri - telefonlar, UZİ, rentgen aparatları, kompüter tomoqrafiya (KT) etdirmək üçün insanlar kütləvi şəkildə axın edir. Bunlar hamısı şüalanma yaradır. Körpə uşaqlar telefonla oynayır, ən böyük problemlərdən biri budur. İkinci isə qidalanmadır. Qidalarımız həddən artıq bərbad vəziyyətdədir. İstər yağlarımız olsun, istər meyvə-tərəvəz olsun, et məhsulları, toyuqlar çox pis vəziyyətdədir. Camaat məcburdur bundan istifadə etsin, imkanları yoxdur. İnsanlar da çox yaxşı bilir ki, onlar üçün yeyidiyimiz şirə bir neçə saat ərzində xarab olur. Mağazalardakı şirələr isə aylarla qalır. Bu şirələrin çox qalması üçün istifadə olunan maddələr orqanizmə tərəfindən sorulmur və birbaşa yoğun bağırsağa gəlib çatır. Hər bir orqanizmdə ümumi ansambl tabe olmayan 10-15 faiz atipik hüceyrələr olur. Məhz bu hüceyrələr orqanizmə düşən belə zərərli maddələrlə "dostlaşır" və inkişaf etməyə başlayır. Sanki orqanizmin içində avtonomiya yaranır. Təəssüf ki, bunlar da inkişaf etdikcə, xərçəng hüceyrələri yaranırlar. Bu da son nəticədə orqanizmin bu və ya digər hissəsində xərçəng xəstəliyinin yaranmasına gətirib çıxarır. Ona görə də xərçəng xəstəliyi daha çox cavanlaşır. Bizə müraciət edənlərin az qala üçündən biri gənc nəslin nümayəndəsidir".

vermirlər. Bizdə uşaqlar səhərdən axşama kimi televiziyanın qarşısında, sonra planşetlə, ondan ayrılıb telefonla olur. Valideyn də heç nə demir, sakit dursun, ona baxsın. Hazırda 10 qadıncan 6-da süd vəzisi xərçəngi çıxır".

Həkim əlavə edib ki, xərçəng xəstəliyi birbaşa əsəblərlə əlaqədardır: "Yeni stress faktoru ilə əlaqədardır. İnsanlar keçmiş dövrdə nəyə görə az xəstələnirdilər, ona görə ki, stress yaradan faktorlar az idi. İndi müharibə xəbərləri, dəhşətli proqnozlar verilir. Bu, orta, yuxarı təbəqə adamlarının səhhətinə mənfi təsir edir. Xərçəng birdən-birə yaranmır ki. Bu xəstəlik hansısa bir orqanın uzun müddət düzgün fəaliyyətinin olmaması, yaxud pozulması nəticəsində ortaya çıxır. Ola bilər, bir-iki il imiş proses gizli-gizli gedirmiş. Nəyə görə ən çox bağırsaqda yaranır. Ona görə ki, insanlar özlərinə düzgün qulluq etmirlər. Bağırsaq fəaliyyətini normal vəziyyətdə saxlamırlar. Çoxu da qəbz olur uzun müddət, utanır gizlədir. Bunun nəticəsində bağırsaqda qanaxmalar yaranır. Oradan infeksiya birbaşa qana keçə bilər. Avropada insanlar utanmırlar, vaxtılı-vaxtında müayinələrə gedirlər. Amma bizdə həm müayinələr baha olduğundan, həm də kompleksə görə, yersiz utanmaya görə xəstəliklər vaxtında aşkarlanmır. Eyni zamanda bütün bunların sonunda imkansızlıqdan xəstəliklər çoxalır. İnsanlar dolana bilmirlər, açıq danışmaq lazımdır. Vaxtı-vaxtında müayinə olunurlar".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"

Süzan Larssonun fikrincə, artıq çəki və ya piylənmənin orta dərəcədə alkoqol istehlakı ilə müqayisədə xərçəng xəstəliyinə səbəb olma ehtimalı daha çoxdur. "Piylənmə müxtəlif hormonlara təsir edir və bu hormonların bəziləri xərçəngin inkişafını sürətləndirir", - o qeyd edib.

Gənclər arasında xərçəng nisbətlərinin artmasına səbəb ola biləcək digər amillər yanlış qidalanma və idmanın azlığıdır. Çoxdan məlumdur ki, fiziki aktivliyin olmaması, yağlar və emal edilmiş qidalarla zəngin pəhriz xərçəngin inkişafına yol açır.

Yeri gəlmişkən, Amerika Xərçəng Cəmiyyətinin alimləri araşdırıblar ki, gənclər arasında bir neçə növ xərçəngə yoluxma nisbəti daha sürətlə artır. Qeyd edilir ki, X nəslinin nümayəndələri valideynlərinə nisbətən müəyyən növ xəstəliklərə daha çox meyillidirlər. Məsələn, 1990-cı il təvəllüdlü insanlar arasında mədəaltı vəzi və

Xəstələr doğum illərinə görə 1920-ci ildən 1990-cı ilə qədər beş illik fasillərlə qruplaşdırılıb. Tədqiqat 50 yaşından əvvəl bağırsaq, mədəaltı vəzi, böyrək, öd kisəsi və testis xərçəngi də daxil olmaqla bir neçə növ xərçəngin rastlanmasının artdığına dair sübutlar tapıb.

Gənc nəsillər arasında artmaqda davam edən inkişaf edən xəstəliklərə kolon xərçəngi, qadınlarda qaraciyər xərçəngi və kişilərdə anal xərçəng daxildir. Bəzi hallarda, xüsusilə bağırsaq və qaraciyər xərçəngindən (qadınlarda) ölüm nisbəti insidansla birlikdə artıb.

Bu tapıntılar düşündürücüdür, çünki onlar göstərir ki, gənc nəsillərdə xərçəng riskinin artması sadəcə xərçəngin aşkarlanması və diaqnozunun artmasının artefaktı deyil. Bu, əhali səviyyəsində xərçəng riskinin həqiqi artımına işarə edir.

Mütəxəssislərin fikrincə, gənc xəstələrə təsir edən xərçənglərin çoxunun mədə-ba-

ğirsaq traktına aid olması bir ipucu verə bilər. Harvard Universitetinin Dana-Farber Xərçəng İnstitutunun klinik tədqiqat direktoru Jeffrey Meyerhardt deyir ki, naməlum risk faktorları olsa da, oturaq həyat tərz, pəhriz dəyişikliyi, piylənmə və diabet kimi məlum olanlar da var. Bu amillər bağırsaq mikrobiomunu, sağlamlığa və toxunulmazlığa təsir etdiyi düşünülən daxili bakteriyaların tarazlığını poza bilər. Tibb elmləri doktoru, professor Xələddin Musa-

de hazır şirələrdən içir və axşama qədər başqa heç nə qəbul etmir. Siz təsəvvür edin, evdə təmiz meyvələrdən çəkdiyimiz şirə bir neçə saat ərzində xarab olur. Mağazalardakı şirələr isə aylarla qalır. Bu şirələrin çox qalması üçün istifadə olunan maddələr orqanizmə tərəfindən sorulmur və birbaşa yoğun bağırsağa gəlib çatır. Hər bir orqanizmdə ümumi ansambl tabe olmayan 10-15 faiz atipik hüceyrələr olur. Məhz bu hüceyrələr orqanizmə düşən belə zərərli maddələrlə "dostlaşır" və inkişaf etməyə başlayır. Sanki orqanizmin içində avtonomiya yaranır. Təəssüf ki, bunlar da inkişaf etdikcə, xərçəng hüceyrələri yaranırlar. Bu da son nəticədə orqanizmin bu və ya digər hissəsində xərçəng xəstəliyinin yaranmasına gətirib çıxarır. Ona görə də xərçəng xəstəliyi daha çox cavanlaşır. Bizə müraciət edənlərin az qala üçündən biri gənc nəslin nümayəndəsidir".

ÜSAVAT

Son səhifə

N 173 (8546) 25 sentyabr 2024

Asqırmağını saxlamaq istədi, nəfəs borusu partladı: tarixdə bir ilk

Asqırmasını tutmağa çalışan kişinin nəfəs borusu partlayıb və traxeyasında delik yaranıb. Belə hal tarixdə ilk dəfədir qeydə alınıb. Bu barədə "BMJ Case Reports" jurnalında bildirilib. Məlumatla görə, kişi avtomobil idarə edərkən asqırmaq istəyib. Amma o, buna imkan vermək əvəzinə, burnunu sıxıb, eyni zamanda ağzını bağlayıb.

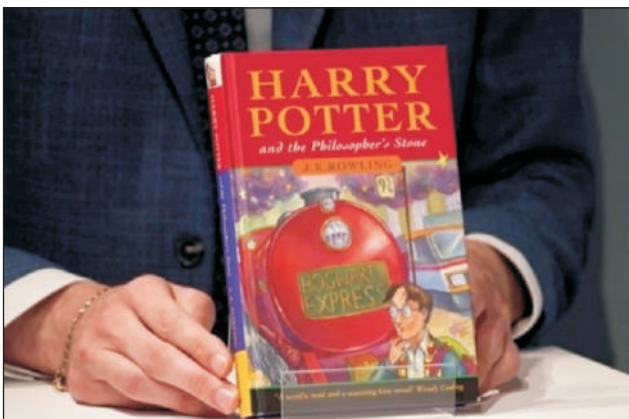
Həkimlərin sözlərinə görə, ağır və burun bağlı olarsa, yuxarı tənəffüs yollarında yaranan təzyiq asqırma zamanı yığılan təzyiqdən 20 dəfə çox ola bilər. Kişinin vəziyyətində təzyiq o qədər böyük olub ki, onun nəfəs borusu partlayıb və 2x2 mm ölçülü bir delik meydana gəlib.

Alman komissar marixuanaya icazə verir

Almaniya narkotiklərlə mübarizə üzrə komissar marixuana çəkməyə icazə vermək istəyir. Bildirilir ki, mütəxəssislərin ondan istifadənin təhlükələri ilə bağlı xəbərdarlıqlarına baxmayaraq, federal hökumətin narkotik komissarı Burkhard Blinert səhiyyə nazirinin marixuananı iqləşdirmə planlarını dəstəkləyib. Onun fikrincə, bu, çox praktik şəkildə sağlamlığın daha çox qorunmasını təmin edəcək.

Bu arada, Polis Həmkarlar İttifaqı, Pediatrik Assosiasiyası və Alman Tibb Assosiasiyası bu planlara qəti şəkildə qarşı çıxıb. Amma belə görünür ki, onları nəzərə almayacaqlar. Bəyadəstəq yeni ildə iqləşdirmə ilə bağlı qərar qəbul etməyi planlaşdırır.

Harri Potter haqqında nadir kitab 6,2 milyona satılıb

Harri Potter haqqında 26 il rəfdə yatan nadir kitab hər rəcdə 6,2 milyon rubla (117 000 manat) satılıb. Məlumatla görə, gənc şəhərbaz haqqında kitabın ilk nəşrini uzun illər 58

yaşlı britaniyalı qadın saxlayıb. O, kitabı 1997-ci ildə alıb. Həmin vaxtlarda heç kim nə Potteri, nə də Rowlingi tanıyırdı. Mağazalarda satışa bu nəşrdən cəmi 200 kitab verilib. Qeyd edək ki, britaniyalı qadın

kitabı aldığı gündən hər axşam uşaqlarına hekayə oxuyub, daha sonra isə bütün bu müddət ərzində saxladığı rəfə qoyub. Kitab indiyə qədər əla vəziyyətdə qalıb.

Mask yeni robotunun yumurta ilə mükəmməl davranışını nümayiş etdirdi

Amerikalı milyarder İlon Mask insanlara kömək etmək üçün müxtəlif tapşırıqları yerinə yetirə biləcək humanoid (insanabənzər) robotunun növbəti nəslini "Optimus Gen 2"ni təqdim edib. Robotun yeni versiyası "Tesla" tərəfindən hazırlanmış sensorlarla təchiz edilib. O, əvvəlki versiyasından 30% daha sürətli yeriyə bilir, həmçinin çəkisi 10 kq-a yaxın azalıb.

İnsanabənzər robotun ən çətin hissələrindən biri də qollarıdır. Onlar ağır yükləri daşımaq üçün kifayət qədər güclü, eyni zamanda kövrək obyektləri idarə etmək üçün kifayət qədər dəqiq olmalıdır. "Optimus Gen 2"nin də bütün barmaqları taktillə (toxunma) hissəsinə malikdir. Bunu kadrlarda humanoidin yumurta ilə bağlı hərəkətlərində görmək olur.

Bunları bilirsinizmi?

- * Ay işığının bizə çatması 1,3 saniyə çəkir.
- * Buqələmunların dili bədənlərindən iki qat uzundur.
- * Liftdə ayna qoyulmasının əsas səbəbi qapılar açılarkən kabinənin yerində olduğunu görməkdir.
- * Fillərin rəngi əslində boz deyil qızılı-torpaq rəngidir. Boz görünmələrinin səbəbi palçıqlı suların üzərilərində qurumasıdır.
- * Qiymətli daşların çoxu bir neçə elementin birləşməsindən meydana gəlir, yalnız brilyant tamamilə karbon dan əmələ gəlir.
- * Albert Eynşteyn 9 yaşından sonra tam danışmağa başlayıb. Buna görə də ailəsi onun əqli cəhətdən qüsurlu olduğunu düşünüb.
- * "Santa Klaus"un paltarları əslində yaşıl rəngdədir. Ancaq bir kola markası onu qırmızı-ağ olaraq dünyaya tanıdıb.
- * Qütb ayları isti və nəmli mühitdə qaldıqları zaman kürklərinin rəngi yaşıl rəngə çevrilir.
- * Alma, soğan və kartofun dadı eynidir. Yalnızca qoxuları fərqlidir. Əslində hamısı şirindir.
- * Göytürklər turşu qatıq turşuluğunu azaltmaq üçün üzərinə su töküblər. Beləliklə özləri də bilmədən ayrıncı kəşf ediblər.
- * Dünyanın ən sürətli böyüyən bitkisi bambuk ağacıdır. Ağac gündə 90 santimetr uzanır.
- * Dünyada ən çox satılan telefon "Nokia" markasının 2003-cü ildə satışa çıxardığı, 250 milyon ədəd satılan "Nokia 1100"dur.
- * Alimlərin fikrincə, insan məktəbi bitirdikdən 22 il sonra sinif yoldaşlarının demək olar hamısının adını və simasını yaddan çıxarır.
- * Roma ordusunda hər çadırdə 10 əsgər qalırdı. Hər çadırın öz başçısı seçilir və "dekan" adlanırdı.
- * İnsan orqanizmində yaşayan bakteriyalar 2 kq təşkil edir.
- * Gi de Mopassan, Aleksandr Düma, Şarl Quna "Parisdə Eyfel qülləsinin ucaldılmasına qarşı" "protest" imzalayıblar.
- * Həyatı boyu insanın hər barmağı 25 milyon dəfə əyilir.
- * Bir ildə 21 milyon 557 min 600 saniyə var.
- * Tüdurun hakimiyyəti dövründə İngiltərədə sıx bağlanmış korset və biləkdə çoxlu qolbaqlar bəkilik əlaməti hesab olunurdu.
- * İnsan bədənindəki əsəb impulsları saniyədə 90 m sürətlə dəyişir.

Hamilə qadınları və xərcəng xəstəliklərini ürəkbulanmadan qoruyacaq hormon aşkar edildi

Dölün ifraz etdiyi GDF15 hormonu hamilə qadınlarda ürəkbulanma və qusmaya səbəb olur ki, bu da bəzi hallarda qadının və gələcək körpənin həyatı üçün təhlükə yarada bilər. Hamiləlikdən əvvəl qadınlarda bu hormonun vurulması ürəkbulanmanı azalda bilər.

Bununla bağlı "Nature" jurnalında araşdırma dərc edilib. Qadınların 80%-i hamiləliyin bəzi mərhələsində ürəkbulanma və qusmadan, 2% isə bu halların ağır formasından - hiperemizisindən əziyyət çəkirlər. Bu vəziyyət çəki itkisinə, susuzluğa və xəstəxanaya yerləşdirməyə səbəb ola bilər.

Yeni bir araşdırma, GDF15 hormonunun yüksək səviyyəsi ilə hamilə qadınlarda ürək bulanmanın şiddəti arasında səbəbli əlaqənin olduğunu göstərib. Hormona həssaslığı artıran mutasiyaları olan qadınlar daha ağır simptomlardan əziyyət çəkirlər. Lakin dölə irsi olaraq GDF15 hormonunun ifrazını azaldan mutasiya keçərsə, anada hiperemizisin inkişaf etmə ehtimalı az ola bilər.

Alimlər həmçinin müəyyən ediblər ki, irsi qan xəstəliyi olan beta talassemiyadan əziyyət çəkən xəstələrdə hamiləlik zamanı ürəkbulanma və qusma daha az hallarda müşahidə olunur. Bunun səbəbi, onların qanında GDF15 hormonunun xroniki olaraq yüksək səviyyədə olmasıdır, yeni orqanizmləri artıq buna alışıb.

Dişi siçanlarda aparılan tədqiqatlar göstərib ki, GDF15 hormonunun aşağı konsentrasiyalarda orqanizmə yeridilməsi heyvanlarda ona qarşı həssaslıq inkişaf etdirməyə və hormonun yüksək dozalarında belə ürəkbulanma və qusmanın qarşısını almağa imkan verir. Alimlər bu yanaşmanı hiperemizis keçirmiş və yeni hamiləlik planlaşdırılan qadınlarda sınaqdan keçirməyi planlaşdırırlar. Bundan əlavə, GDF15-in beyindəki reseptoruna bağlanmasına mane olan dərmanlar artıq sınaqdan keçirilir. Onlardan xərcəng müalicəsi nəticəsində ürəkbulanma və qusmadan əziyyət çəkən xəstələr üçün istifadə edilməsi planlaşdırılır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisenzia N: B 114
SAVİ: 1.500